

Övriga författningar

Upphandlingsförordning (2011:1040)	157
<i>Tillämpningsbegränsningar</i>	
Tröskelvärden vid offentlig upphandling , tillkännagivande (2014:5)	161
CPV-referensnummer för byggtreprenadkontrakt vid offentlig upphandling , tillkännagivande (2011:1038)	162
CPV- och CPC-referensnummer för tjänstekontrakt vid offentlig upphandling , tillkännagivande (2011:1039)	167
De försvarsprodukter som avses i LOU , tillkännagivande (2007:1108)	172
Statlig inköpssamordning , förordning (1998:796)	176
Antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt , förordning (2006:260) jämte Konkurrensverkets allmänna råd	177
Uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden , lag (2010:1350)	189
<i>Myndighetsinstruktion</i>	
Instruktion för Konkurrensverket , förordning (2007:1117)	190
<i>Avtals slutande och giltighet</i>	
Avtalslag (1915:218)	193
Beräkning av lagstadgad tid , lag (1930:173)	199
<i>Hantering av handlingar och jäv</i>	
Tryckfrihetsförordning (1949:105) – utdrag	200
Förvaltningslag (1986:223) – utdrag	201
Kommunallag (1991:900) – utdrag	202
Vissa kommunala befogenheter , lag (2009:47) – utdrag	203
Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) – utdrag	204
<i>Process</i>	
Förvaltningsprocesslag (1971:291)	209
<i>Brott</i>	
Brottsbalk (1962:700) – utdrag	218
Skydd för företagshemligheter , lag (1990:409)	220

Övriga
författ-
ningar

Upphandlingsförordning (2011:1040)

Förordningens innehåll	157
Föreskrifter om annonsering	157
Obligatorisk och icke-obligatorisk annonsering av upphandlingar	157
Information om planerade upphandlingar (förhandsannonsering)	157
Förhandsannonsering på upphandlarprofil	158
Utformning och offentliggörande av annonser	158
Annons om förhandsinsyn	158
Särskilda bestämmelser om annonsering enligt lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster	159
Föreskrifter om säkerhetsanordningar för utrustning för elektronisk mottagning av handlingar	159
Föreskrifter om innehåll i protokoll	159
Allmän förvaltningsdomstols underrättelseskyldighet	160

Förordningens innehåll

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser som kompletterar lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

Föreskrifter om annonsering

Obligatorisk och icke-obligatorisk annonsering av upphandlingar

2 § En annons om upphandling enligt 7 kap., 13 kap. 2 och 5 §§ och 14 kap. 5 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, 7 kap. och 13 kap. 5 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller 8 kap. lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet ska skickas elektroniskt eller på annat sätt till Europeiska kommissionen för publicering. En upphandlande myndighet eller enhet får även offentliggöra upphandlingen på något annat sätt under förutsättning att 7–9 §§ följs.

Information om planerade upphandlingar (förhandsannonsering)

3 § I en förhandsannons enligt 7 kap. 2 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, 7 kap. 3 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller 8 kap. 2 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet ska en upphandlande myndighet eller enhet vid upphandling av varor ange det totala beräknade värdet per varuområde med hänvisning till den CPV-nomenklatur som avses i 2 kap. 5 § lagen om offentlig upphandling, 2 kap. 5 § lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och 2 kap. 5 § lagen om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

I en förhandsannons som avser tjänster ska den upphandlande myndigheten eller enheten ange det totala beräknade värdet i varje tjänstekategori som anges i bilaga 2 (A-tjänster) till respektive lag.

I en förhandsannons som avser byggtreprenader ska den upphandlande myndigheten eller enheten ange väsentliga karakteristika för varje kontrakt eller ramavtal.

4 § En förhandsannons enligt 7 kap. 2 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller 7 kap. 3 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster som avser varor eller tjänster ska snarast möjligt efter varje budgetårs början skickas till Europeiska kommissionen för publicering. Avser förhandsannonsen byggtreprenader ska den skickas så snart det är möjligt.

En förhandsannons enligt 8 kap. 2 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet ska så snart det är möjligt skickas till kommissionen för publicering.

Förhandsannonsering på upphandlarprofil

5 § En upphandlande myndighet eller enhet får i stället för åtgärderna enligt 4 § offentliggöra förhandsannonsen på myndighetens eller enhetens upphandlarprofil. I sådant fall ska den upphandlande myndigheten eller enheten skicka ett meddelande elektroniskt till Europeiska kommissionen om att offentliggörandet i stället görs på upphandlarprofilen. Förhandsannonsen får inte offentliggöras på upphandlarprofilen innan meddelandet har skickats till kommissionen. Annonser ska innehålla uppgift om vilken dag meddelandet skickades.

Utformning och offentliggörande av annonser

6 § En upphandlande myndighet eller enhet får välja på vilket av Europeiska unionens språk en annons ska publiceras. Endast texten i den publicerade språkversionen ska gälla.

7 § En upphandlande myndighet eller enhet får inte på egen hand publicera eller på något annat sätt offentliggöra innehållet i en annons innan den har skickats till Europeiska kommissionen.

Första stycket gäller inte efterannonsering enligt 7 kap. 3 § första stycket lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, 7 kap. 6 § första stycket lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller 8 kap. 3 § första stycket lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

En annons eller en förhandsannons som publiceras av den upphandlande myndigheten eller enheten på egen hand får inte innehålla någon ytterligare information än den som har skickats till kommissionen eller har offentliggjorts på upphandlarprofilen. Annonser eller förhandsannonser ska innehålla uppgift om vilken dag den skickades till kommissionen eller förhandsannonsen offentliggjorts på upphandlarprofilen.

8 § En upphandlande myndighet eller enhet ska kunna visa vilken dag en annons enligt 7 § första stycket har skickats för publicering eller ett meddelande enligt 5 § har skickats till Europeiska kommissionen.

9 § En annons eller ett meddelande som en upphandlande myndighet eller enhet ska skicka till Europeiska kommissionen ska ha det format som framgår av kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 842/2011 av den 19 augusti 2011 om fastställande av standardformulär för offentliggörande av meddelanden om offentlig upphandling, och om upphävande av förordning (EG) nr 1564/2005. Även en förhandsannons som en upphandlande myndighet eller enhet offentliggör på upphandlarprofilen och ett meddelande enligt 5 § om sådant offentliggörande ska ha detta format.

Vid förfarande med förkortade tidsfrister enligt 8 kap. 8 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller 9 kap. 7 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet ska en annons eller ett meddelande skickas antingen per telefax eller med ett annat elektroniskt medel.

En annons eller ett meddelande enligt lagen om offentlig upphandling eller lagen om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet som skickas utan hjälp av elektroniska medel ska begränsas till omkring 650 ord.

Annonser om förhandsinsyn

10 § En annons om förhandsinsyn enligt 15 kap. 5 a § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, 15 kap. 5 a § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller 15 kap. 7 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet ska innehålla

1. den upphandlande myndighetens eller enhetens namn och kontaktuppgifter,
2. föremålet för och värdet av kontraktet,

3. namn och kontaktuppgifter avseende den eller de som tilldelats kontraktet,
4. skälen till att upphandlingen inte har annonserats, och
5. de upplysningar i övrigt som är relevanta.

Särskilda bestämmelser om annonsering enligt lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster

Tilläggsannonsering

11 § För större projekt får förhandsannonsering enligt lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster ske utan att information som har tagits in i en tidigare förhandsannons upprepas, om det tydligt anges att den nya annonsen är en tilläggsannons.

Uppgifter om kontrakt som avser forskning och utveckling vid annonsering om resultatet av en upphandling (efterannonsering)

12 § Vid efterannonsering enligt 7 kap. 6 § första stycket lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster i fråga om tilldelning av ett tjänstekontrakt avseende forskning och utveckling och som enligt 4 kap. 2 § 2 samma lag görs utan föregående annonsering, får den upphandlande enheten i stället för uppgifter om tjänsternas art och mängd ange att kontraktet avser forsknings- och utvecklingstjänster.

Om den upphandlande enheten har tilldelat ett tjänstekontrakt som avser forskning och utveckling efter ett förhandlat förfarande med föregående annonsering och behöver begränsa uppgifterna om tjänsternas art och mängd med hänsyn till skyddet av affärshemligheter, ska uppgifterna vid efterannonsering dock vara minst lika utförliga som uppgifterna i annonsen om upphandlingen.

Om den upphandlande enheten använder ett kvalificeringssystem enligt 11 kap. 2 § lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster ska de uppgifter som lämnas om tilldelning av kontrakt som avser forskning och utveckling vara minst lika utförliga som beskrivningen av den kategori det hänvisas till i den förteckning över leverantörer som ska upprättas enligt 11 kap. 6 § samma lag.

Föreskrifter om säkerhetsanordningar för utrustning för elektronisk mottagning av handlingar

13 § Säkerhetsanordningarna enligt 9 kap. 3 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, 9 kap. 3 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och 10 kap. 3 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet ska

1. göra det möjligt att få fram en exakt tidpunkt när handlingarna togs emot,
2. inom rimliga gränser säkerställa att ingen har tillgång till de uppgifter som överförs elektroniskt innan angivna tidsfrister för olika åtgärder har löpt ut,
3. säkerställa att det finns system som innebär att det går att få del av samtliga eller en del av de insända uppgifterna i en upphandling eller projekttävling bara om de personer som är behöriga agerar samtidigt, och
4. säkerställa att insända uppgifter inte är tillgängliga förrän efter ett bestämt datum för att ta del av uppgifterna.

Föreskrifter om innehåll i protokoll

14 § Protokoll ska utöver det som anges i 9 kap. 12 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och 10 kap. 12 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet innehålla uppgifter om

1. den upphandlande myndighetens eller enhetens namn och adress samt föremålet för och värdet av kontraktet eller ramavtalet,
2. namnen på de utvalda anbudssökandena eller anbudsgivarna och skälen till att de valts,

160 UPPHANDLINGSFÖRORDNING (2011:1040)

3. namnen på de anbudssökande eller anbudsgivare som inte godtagits och skälen till det,
4. namnet på den anbudsgivare som tilldelats kontraktet, skälen till att hans eller hennes anbud valts och, om det är känt, uppgift om hur stor del av kontraktet eller ramavtalet som den utvalda anbudsgivaren avser att lägga ut på tredje man,
5. skälen till att den upphandlande myndigheten eller enheten beslutat att inte tilldela något kontrakt eller ramavtal, och
6. skälen till att konkurrenspräglad dialog tillämpats.

Allmän förvaltningsdomstols underrättelseskyldighet

15§ En allmän förvaltningsdomstol ska till Konkurrensverket skicka en dom eller ett slutligt beslut i ett mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

Tillkännagivande (2014:5) om tröskelvärden vid offentlig upphandling

Vid tillämpning av lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet gäller följande tröskelvärden i euro och svenska kronor enligt

1. Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, senast ändrat genom kommissionens förordning (EU) nr 1336/2013 av den 13 december 2013 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG, 2004/18/EG och 2009/81/EG vad gäller de tröskelvärden som ska tillämpas vid upphandlingsförfaranden,
2. Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster, senast ändrat genom kommissionens förordning (EU) nr 1336/2013,
3. Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG av den 13 juli 2009 om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggentreprenader, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsområdet och om ändring av direktiven 2004/17/EG och 2004/18/EG, senast ändrat genom kommissionens förordning (EU) nr 1336/2013, och
4. kommissionens meddelande (2013/C 366/01) om motvärden till tröskelvärdena i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG, 2004/18/EG och 2009/81/EG.

Upphandling enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling

Följande tröskelvärden gäller vid tillämpning av

- 3 kap. 1 § första stycket 1 a och 1 b och 14 kap. 2 § första stycket 1:
134.000 euro 1.169.378 kronor
- 3 kap. 1 § första stycket 2 och andra stycket, 3 kap. 2 § första stycket 2 och 14 kap. 2 § första stycket 2 a och 2 b:
207.000 euro 1.806.427 kronor
- 3 kap. 1 § första stycket 3, 3 kap. 2 § första stycket 1, 13 kap. 1 § första stycket och 13 kap. 5 § första stycket:
5.186.000 euro 45.256.666 kronor

Upphandling enligt lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster

Följande tröskelvärden gäller vid tillämpning av

- 3 kap. 1 § första stycket 1 och 13 kap. 2 § första stycket:
414.000 euro 3.612.854 kronor
- 3 kap. 1 § första stycket 2:
5.186.000 euro 45.256.666 kronor

Upphandling enligt lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet

Följande tröskelvärden gäller vid tillämpning av

- 3 kap. 1 § första stycket 1:
414.000 euro 3.612.854 kronor
- 3 kap. 1 § första stycket 2:
5.186.000 euro 45.256.666 kronor

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

2014:5

Detta tillkännagivande ersätter tillkännagivandet (2011:1575) av tröskelvärden vid offentlig upphandling.

Övriga
författ-
ningar

Tillkännagivande (2011:1038) av CPV-referensnummer för byggtreprenadkontrakt vid offentlig upphandling

Vid tillämpning av lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet gäller följande CPV-referensnummer för byggtreprenadkontrakt enligt

1. Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG,
2. Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggtreprenader, varor och tjänster, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG,
3. Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG av den 13 juli 2009 om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggtreprenader, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsområdet och om ändring av direktiven 2004/17/EG och 2004/18/EG, och
4. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2195/2002 av den 5 november 2002 om gemensam terminologi vid offentlig upphandling (CPV).

Förteckning över byggtreprenadkontrakt

Avdelning F	NACE		CPV-kod		
	Huvud-grupp	Under grupp		Byggtreprenader Benämning	Anm.
45			Byggverksamhet	Omfattar: – nybyggnad, renovering och normal reparation	45000000
	45.1		Mark- och grundarbeten		45100000
		45.11	Rivning av hus; markarbeten	Omfattar: – rivning och rasering av byggnader och andra anläggningar – röjning av byggplatser – markarbeten: schaktning, deponering, nivellering av byggplatser, dikesgrävning, bergrensning, sprängning etc. – iordningsställande av gruvarbetsplatser: avtäckning samt annat iordningsställande av ägor och platser som innehåller mineraler Omfattar även: – dränering av byggplatser – dränering av jordbruks- eller skogsbruksmark	45110000

Avdelning F	Huvud- Grupp	Under grupp	NACE Byggtreprenader Benämning	Anm.	CPV-kod
		45.12	Markundersökning	Omfattar: – provborrning och tagning av kärnprov för byggande, för geofysiska, geologiska eller liknande ändamål <i>Omfattar inte:</i> – borrning av källor för produktion av råpetroleum eller naturgas, jfr 11.20 – brunnborrning, jfr 45.25 – schaktsänkning, jfr 45.25 – spårning av olje- och naturgasfält, utförande av geofysiska, geologiska och seismiska undersökningar, jfr 74.20	45120000
		45.2	Bygg- och anläggningsarbeten		45200000
		45.21	Uppförande av hus och andra byggnadsverk	Omfattar: – byggande av alla slags byggnader – byggande av anläggningar inom väg- och vattenbyggnad o.dyl.: – broar, inklusive sådana för upphöjda vägar, viadukter, tunnlar och tunnelbanor – rörledningar för fjärrtransport, fjärrnät för el och telekommunikation – rörledningar i tätort, tätortsnett för el och telekommunikation samt därmed förknippade arbeten – montering och uppförande på plats av monteringsfärdiga byggnader <i>Omfattar inte:</i> – tjänster i anslutning till råpetroleum- och naturgasutvinning, jfr 11.20 – uppförande av kompletta monteringsfärdiga byggnader av egentillverkade delar av annat material än betong, jfr huvudgrupperna 20, 26 och 28 – anläggning av stadion, simbasängar, idrottshallar, tennisbanor, golfbanor eller andra idrottsanläggningar, exklusive uppförande av byggnader, jfr 45.23 – bygginstallationer, jfr 45.3 – slutbehandling av byggnader, jfr 45.4 – arkitektverksamhet och teknisk konsultverksamhet, jfr 74.20 – projektledning för byggande, jfr 74.20	45210000 utom: 45213316 45220000 45231000 45232000

Övriga
författningar

Avdelning F		NACE		CPV-kod	
Huvud- grupp	Grupp	Under grupp	Byggentreprenader Benämning	Anm.	
		45.22	Takarbeten	Omfattar: – byggande av tak – taktäckning – impregnering	45261000
		45.23	Anläggning av vägar, flygfält och idrottsanläggningar	Omfattar: – anläggning av vägar, gator samt andra kör- och gångvägar – anläggning av järnvägar – anläggning av start- och landningsbanor på flygfält – anläggning av stadion, simbas-sänger, idrottshallar, tennisbanor, golfbanor eller andra idrottsanläggningar, exklusive uppförande av byggnader – målning av vägmarkeringar och markeringar på parkeringsplatser <i>Omfattar inte:</i> – förberedande markarbeten, jfr 45.11	45212212 och DA03 45230000 utom: 45231000 45232000 45234115
		45.24	Vattenbyggnad	Omfattar: – anläggning av: vattenleder, hamn- och flodarbeten, småbåtshamn (marinor), slussar etc. – dammar, diken o.dyl. – muddring – undervattensarbete	45240000
		45.25	Andra bygg- och anläggnings arbeten	Omfattar: – bygg- eller anläggningsverksamhet som är specialiserad inom något för olika slags konstruktioner gemensamt område och fordrar specialistkompetens eller specialutrustning: – grundläggning inklusive pålning – borming och byggande av brunnar, schaktsänkning – uppförande av icke egentillverkade stålelement – bockning av stål – murning och stenläggning – resning och nedmontering av byggnadsställningar och arbetsplattformar, inklusive uthyrning av byggnadsställningar och arbetsplattformar – uppförande av skorstenar och industriugnar <i>Omfattar inte:</i> – uthyrning av byggnadsställningar utan resning och nedmontering, jfr 71.32	45250000 45262000

Avdelning F	Huvud- Grupp	Under grupp	NACE Byggtreprenader Benämning	Anm.	CPV-kod
	45.3		Bygginstallationer		45300000
		45.31	Elinstallationer	Omfattar: – installation i byggnader och andra anläggningar av: elkablar och elarmatur, telekommunikations-system, elvärmesystem, antenner, brandlarm, tjuvlarm, hissar och rulltrappor, åskledare etc.	45213316 45310000 45316000
		45.32	Isoleringsarbeten	Omfattar: – installation i byggnader och andra anläggningar av värme-, ljud- eller vibrationsisolering <i>Omfattar inte:</i> – impregnering, jfr 45.22	45320000
		45.33	VVS-arbeten	Omfattar: – installation i byggnader och andra anläggningar av: vattensystem samt sanitetsutrustning, gasarmaturer, värme-, ventilations-, kyl- och luftkonditioneringsutrustning inklusive ledningar, sprinklersystem <i>Omfattar inte:</i> – installation av elvärmesystem, jfr 45.31	45330000
		45.34	Andra byggin- stallationer	Omfattar: – installation av belysnings- och signalsystem till vägar, järnvägar, flygfält och hamnar – installation i byggnader och andra anläggningar av andra armaturer och anordningar	45234115 45316000 45340000
	45.4		Slutbehandling av byggnader		45400000
		45.41	Puts-, fasad- och stuckaturarbeten	Omfattar: – anbringande på byggnader och andra anläggningar av invändig eller utvändig puts och stuck inklusive närstående basmaterial för putsning	45410000
		45.42	Byggnadssnickeri- arbeten	Omfattar: – installation av icke egentillverkade dörrar, fönster, dörr- och fönsterkarmar, kök med fast inredning, trappor, butiksinredning o.dyl., av trä eller andra material – invändig slutbehandling såsom arbete med tak, väggbe- klädnader av trä och flyttbara skiljeväggar <i>Omfattar inte:</i> – läggning av parkett och andra golvbeläggningar av trä, jfr 45.43	45420000

Övriga
författ-
ning

Avdelning F		NACE		CPV-kod	
Huvud-grupp	Grupp	Under-grupp	Byggentreprenader Benämning	Anm.	
		45.43	Golv- och väggbe- läggningsarbeten	Omfattar: – läggning, uppsättning eller fast- sättning i byggnader och andra anläggningar av: vägg- eller golvplattor av keramiskt material, betong eller huggen sten, parkett och andra golvbeläggningar av trä, mattor samt golvbelägg- ningar av linoleum, inklusive av gummi eller plast, terrazzo-, marmor-, granit- eller skiffergolv eller -väggar, tapeter	45430000
		45.44	Måleri- och glas- mästeriarbeten	Omfattar: – invändig och utvändig målning av byggnader – målning av anläggningar inom väg- och vattenbyggnad o.dyl. – installation av glas, speglar etc. <i>Omfattar inte:</i> – installation av fönster, jfr 45.42	45440000
		45.45	Annan slutbehand- ling av byggnader	Omfattar: – installation av privata simbas- sänger – rengöring med ånga, blästring och liknande behandling av fasa- der – annan slutbehandling av bygg- nader <i>Omfattar inte:</i> – invändig rengöring av byggnader och andra konstruktioner, jfr 74.70	45212212 och DA04 45450000
	45.5		Uthyrning av bygg- och anläggnings- maskiner med fö- rare		45500000
		45.50	Uthyrning av bygg- och anläggnings- maskiner med fö- rare	<i>Omfattar inte:</i> – uthyrning av bygg- och anlägg- ningsmaskiner samt -utrustning utan förare, jfr 71.32	45500000

Tillkännagivande (2011:1039) av CPV- och CPC-referensnummer för tjänstekontrakt vid offentlig upphandling

Vid tillämpning av lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster samt lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet gäller följande referensnummer vid upphandling av tjänster.

Upphandling enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster

Vid tillämpning av lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster gäller följande CPC- och CPV-referensnummer för A-tjänster och B-tjänster enligt

1. Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG,
2. Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG, och
3. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2195/2002 av den 5 november 2002 om gemensam terminologi vid offentlig upphandling (CPV).

Förteckning över tjänstekontrakt (A-tjänster)

Kategori	Beskrivning	CPC-referensnummer	CPV-referensnummer
1	Underhålls- och reparations-tjänster	6112, 6122, 633, 886	Från 50100000-6 till 50884000-5 (utom 50310000-1 till 50324200-4 och 50116510-9, 501900003, 50229000-6, 50243000-0) och från 51000000-9 till 51900000-1
2	Landtransport, med undantag av järnvägstransport som omfattas av kategori 18, även säkerhets- och kurirtransporter, med undantag av postbefordran	712 (utom 71235), 7512, 87304	Från 60100000-9 till 60183000-4 (utom 60160000-7, 60161000-4, 60220000-6) och från 64120000-3 till 64121200-2
3	Flygtransport av passagerare och gods, med undantag av postbefordran	73 (utom 7321)	Från 60410000-5 till 60424120-3 (utom 60411000-2, 60421000-5) och 60500000-3 Från 60440000-4 till 60445000-9
4	Postbefordran på land, med undantag av järnvägstransport som omfattas av kategori 18, och i luften	71235, 7321	60160000-7, 60161000-4 60411000-2, 60421000-5
5	Telekommunikationstjänster	752	Från 64200000-8 till 64228200-2, 72318000-7 och från 72700000-7 till 72720000-3

Övriga
författ-
ningar

168 CPV- OCH CPC-REFERENSNUMMER FÖR TJÄNSTEKONTRAKT (2011:1039)

Kategori	Beskrivning	CPC-referensnummer	CPV-referensnummer
6	<p>Finansiella tjänster:</p> <p>a) Försäkringstjänster</p> <p>b) Bank- och investerings-tjänster, med undantag av finansiella tjänster i samband med utfärdande, förvärv, försäljning eller överföring av värdepapper eller andra finansiella instrument samt riksbankstjänster. Dessutom undantas tjänster som avser förvärv eller hyra, oavsett finansieringsvillkor, av mark, befintliga byggnader eller annan fast egendom eller som avser rättigheter till sådan egendom. Finansiella tjänster som tillhandahålls samtidigt med, före eller efter köpe- eller hyreskontraktet, oberoende av form, ska dock omfattas</p>	ex. 81, 812, 814	Från 66100000-1 till 66720000-3
7	Databehandlingstjänster och därmed sammanhängande tjänster	84	Från 50310000-1 till 50324200-4 Från 72000000-5 till 72920000-5 (utom 72318000-7 och från 72700000-7 till 72720000-3), 79342410
8	Forsknings- och utvecklings-tjänster, med undantag av forsknings- och utvecklings-tjänster som inte uteslutande är till förmån för den upphandlande myndigheten eller enheten i dess egen verksamhet, under förutsättning att dessa tjänster helt finansieras av den upphandlande myndigheten eller enheten	85	Från 73000000-2 till 73436000-7 (utom 73200000-4, 73210000-7, 73220000-0)
9	Redovisnings-, revisions- och bokföringstjänster	862	Från 79210000-9 till 79223000-3
10	Marknads- och opinionsundersökningar	864	Från 79300000-7 till 79330000-6 och 79342310-9, 79342311-6
11	Organisationskonsulttjänster, med undantag av medlings- och förlikningstjänster, och därmed sammanhängande tjänster	865, 866	Från 73200000-4 till 73220000-0 Från 79400000-8 till 79421200-3 och 79342000-3, 79342100-4, 79342300-6, 79342320-2, 79342321-9, 79910000-6, 79991000-7, 98362000-8
12	Arkitekttjänster, tekniska konsulttjänster och integrerade tekniska tjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur, därmed sammanhängande vetenskapliga och tekniska konsulttjänster, teknisk provning och analys	867	Från 71000000-8 till 71900000-7 (utom 71550000-8) och 79994000-8
13	Reklamtjänster	871	Från 79341000-6 till 79342200-5 (utom 79342000-3 och 79342100-4)

CPV- OCH CPC-REFERENSNUMMER FÖR TJÄNSTEKONTRAKT (2011:1039) 169

Kategori	Beskrivning	CPC-referensnummer	CPV-referensnummer
14	Fastighetsstädning och fastighetsförvaltning	874, 82201-82206	Från 70300000-4 till 70340000-6 och från 90900000-6 till 90924000-0
15	Förlags- och tryckeritjänster mot arvode eller på kontrakt	88442	Från 79800000-2 till 79824000-6 Från 79970000-6 till 79980000-7
16	Avlopps- och renhållningstjänster, sanering och liknande tjänster	94	Från 90400000-1 till 90743200-9 (utom 90712200-3) Från 90910000-9 till 90920000-2 och 50190000-3, 50229000-6, 50243000-0

Förteckning över tjänstekontrakt (B-tjänster)

Kategori	Beskrivning	CPC-referensnummer	CPV-referensnummer
17	Hotell- och restaurangtjänster	64	Från 55100000-1 till 55524000-9 Från 98340000-8 till 98341100-6
18	Järnvägstransport	711	Från 60200000-0 till 60220000-6
19	Sjötransport	72	Från 60600000-4 till 60653000-0 Från 63727000-1 till 63727200-3
20	Hjälp-tjänster och tjänster i anslutning till transporter	74	Från 63000000-9 till 63734000-3 (utom 63711200-8, 63712700-0, 63712710-3 och från 63727000-1 till 63727200-3) och 98361000-1
21	Juridiska tjänster	861	Från 79100000-5 till 79140000-7
22	Rekrytering och urval av personal, med undantag av anställningskontrakt.	872	Från 79600000-0 till 79635000-4 (utom 79611000-0, 79632000-3, 79633000-0) Från 98500000-8 till 98514000-9
23	Spanings- och säkerhetstjänster, med undantag av säkerhetstransporter	873 (utom 87304)	Från 79700000-1 till 79723000-8
24	Undervisning och yrkesutbildning	92	Från 80100000-5 till 80660000-8 (utom 80533000-9, 80533100-0, 80533200-1)
25	Hälsovård och socialtjänster	93	79611000-0 och från 85000000-9 till 85323000-9 (utom 85321000-5 och 85322000-2)
26	Fritids- och idrottsverksamhet samt kulturverksamhet, med undantag av kontrakt som avser förvärv, utveckling, produktion eller samproduktion av program som utförs av radio- och TV-bolag samt kontrakt om sändningstider	96	Från 79995000-5 till 79995200-7 Från 92000000-1 till 92700000-8 (utom 92230000-2, 92231000-9, 92232000-6)
27	Övriga tjänster		

Övriga
författningar

Upphandling enligt lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet

Vid tillämpning av lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet gäller följande CPV-referensnummer för A-tjänster och B-tjänster enligt

1. Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG av den 13 juli 2009 om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggentreprenader, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsområdet och om ändring av direktiven 2004/17/EG och 2004/18/EG, och
2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2195/2002 av den 5 november 2002 om gemensam terminologi vid offentlig upphandling (CPV).

Förteckning över tjänstekontrakt (A-tjänster)

Kategori	Ämne	CPV-referensnummer
1	Underhålls- och reparationstjänster	50000000-5, från 50100000-6 till 50884000-5 (utom 50310000-1 till 50324200-4 och 50116510-9, 50190000-3, 50229000-6, 50243000-0) och från 51000000-9 till 51900000-1
2	Tjänster för militärt bistånd till utlandet	75211300-1
3	Försvarstjänster, militära försvarstjänster och civila försvarstjänster	75220000-4, 75221000-1, 75222000-8
4	Undersöknings- och säkerhetstjänster	Från 79700000-1 till 79720000-7
5	Landtransport	60000000-8, från 60100000-9 till 60183000-4 (utom 60160000-7, 60161000-4) och från 64120000-3 till 64121200-2
6	Lufttransporttjänster: transporter av passagerare och gods, med undantag av posttransporter	60400000-2, från 60410000-5 till 60424120-3 (utom 60411000-2, 60421000-5) från 60440000-4 till 60445000-9 och 60500000-3
7	Postbefordran på land och i luften	60160000-7, 60161000-4, 60411000-2, 60421000-5
8	Järnvägstransporttjänster	Från 60200000-0 till 60220000-6
9	Sjötransporttjänster	Från 60600000-4 till 60653000-0 och från 63727000-1 till 63727200-3
10	Hjälp-tjänster och tjänster i anslutning till transporter	Från 63100000-0 till 63111000-0, från 63120000-6 till 63121100-4, 63122000-0, 63512000-1 och från 63520000-0 till 63700000-6
11	Telekommunikationstjänster	Från 64200000-8 till 64228200-2, 72318000-7 och från 72700000-7 till 72720000-3
12	Finansiella tjänster: försäkringstjänster	Från 66500000-5 till 66720000-3
13	Databehandlingstjänster och därmed sammanhängande tjänster	Från 50310000-1 till 50324200-4, från 72000000-5 till 72920000-5 (utom 72318000-7 och från 72700000-7 till 72720000-3), 79342410-4, 9342410-4
14	Forsknings- och utvecklingstjänster och utvärderingsprov, med undantag av forsknings- och utvecklingstjänster som inte uteslutande är till förmån för den upphandlande myndigheten eller enheten i dess egen verksamhet, under förutsättning att dessa tjänster helt finansieras av den upphandlande myndigheten eller enheten	Från 73000000-2 till 73436000-7
15	Redovisnings-, revisions- och bokföringstjänster	Från 79210000-9 till 79212500-8
16	Organisationskonsulttjänster, med undantag av medlings- och förlikningstjänster, och därmed sammanhängande tjänster	Från 73200000-4 till 73220000-0, från 79400000-8 till 79421200-3 och 79342000-3, 79342100-4, 79342300-6, 79342320-2, 79342321-9, 79910000-6, 79991000-7, 98362000-8

Kategori	Ämne	CPV-referensnummer
17	Arkitekttjänster, tekniska konsulttjänster och integrerade tekniska tjänster, stadsplanering och landskapsarkitektur, därmed sammanhängande vetenskapliga och tekniska konsulttjänster, teknisk provning och analys	Från 71000000-8 till 71900000-7 (utom 71550000-8) och 79994000-8
18	Fastighetsstädning och fastighetsförvaltning	Från 70300000-4 till 70340000-6 och från 90900000-6 till 90924000-0
19	Avlopps- och renhållningstjänster: sanneringstjänster och liknande tjänster	Från 90400000-1 till 90743200-9 (utom 90712200-3), från 90910000-9 till 90920000-2 och 50190000-3, 50229000-6, 50243000-0
20	Utbildnings- och simuleringstjänster på försvars- och säkerhetsområdet	80330000-6, 80600000-0, 80610000-3, 80620000-6, 80630000-9, 80640000-2, 80650000-5, 80660000-8

Förteckning över tjänstekontrakt (B-tjänster)

Kategori	Ämne	CPV-referensnummer
21	Hotell- och restaurangtjänster	Från 55100000-1 till 55524000-9 och från 98340000-8 till 98341100-6
22	Hjälp-tjänster och tjänster i anslutning till transporter	Från 63000000-9 till 63734000-3 (utom 63711200-8, 63712700-0, 63712710-3) och från 63727000-1 till 63727200-3 och 98361000-1
23	Juridiska tjänster	Från 79100000-5 till 79140000-7
24	Rekrytering och urval av personal, med undantag av anställningskontrakt	Från 79600000-0 till 79635000-4 (utom 79611000-0, 79632000-3, 79633000-0) och från 98500000-8 till 98514000-9
25	Hälsovård och socialtjänster	79611000-0 och från 85000000-9 till 85323000-9 (utom 85321000-5 och 85322000-2)
26	Övriga tjänster	

Övriga
författ-
ningar

Tillkännagivande (2007:1108) av de försvarsprodukter som avses i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling

Vid tillämpningen av 3 kap. 1 § 1 a lagen (2007:1091) om offentlig upphandling avses med produkter som upphandlas av en central statlig myndighet inom försvarsområdet följande produkter som anges i bilaga V till Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/18/EG av den 31 mars 2004 om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader. I bilagan anges att motsvarande text finns i bilaga 1 punkt 3 i WTO-avtalet om offentlig upphandling (Government Procurement Agreement).

Förteckning över produkter vid offentlig upphandling inom försvarsområdet

- Kapitel 25: Salt; svavel; jord och sten; gips, kalk och cement
- Kapitel 26: Malm, slagg och aska
- Kapitel 27: Mineraliska bränslen, mineraloljor och destillationsprodukter av dessa; bituminösa ämnen; mineralvaxer utom:
– ex 27.10: särskilda motorbränslen
- Kapitel 28: Oorganiska kemikalier; organiska och oorganiska föreningar av ädla metaller, av sällsynta jordartsmetaller, av radioaktiva grundämnen och av isotoper utom:
– ex 28.09: sprängämnen
– ex 28.13: sprängämnen
– ex 28.14: tångas
– ex 28.28: sprängämnen
– ex 28.32: sprängämnen
– ex 28.39: sprängämnen
– ex 28.50: giftiga ämnen
– ex 28.51: giftiga ämnen
– ex 28.54: sprängämnen
- Kapitel 29: Organiska kemikalier utom:
– ex 29.03: sprängämnen
– ex 29.04: sprängämnen
– ex 29.07: sprängämnen
– ex 29.08: sprängämnen
– ex 29.11: sprängämnen
– ex 29.12: sprängämnen
– ex 29.13: giftiga ämnen
– ex 29.14: giftiga ämnen
– ex 29.15: giftiga ämnen
– ex 29.21: giftiga ämnen
– ex 29.22: giftiga ämnen
– ex 29.23: giftiga ämnen
– ex 29.26: sprängämnen
– ex 29.27: giftiga ämnen
– ex 29.29: sprängämnen
- Kapitel 30: Farmaceutiska produkter
- Kapitel 31: Gödselmedel

- Kapitel 32: Garvämnes- och färgämnesextrakter; garvsyror och garvsyraderivat; pigment och andra färgämnen; lacker och andra målningsfärger; kitt och andra tättnings- och utfyllningsmedel; tryckfärger, bläck och tusch
- Kapitel 33: Eteriska oljor och resinoider; parfymerings-, skönhets- och kroppsvårdsmedel
- Kapitel 34: Tvål och såpa, organiska ytaktiva ämnen, tvättmedel, smörjmedel, konstgjorda vaxer, beredda vaxer, puts- och skurmedel, ljus och liknande artiklar, modelleringspasta, s.k. dentalvax samt dentalpreparat på basis av gips
- Kapitel 35: Proteiner; modifierad stärkelse; lim och klister; enzymer
- Kapitel 37: Varor för foto- eller kinobruk
- Kapitel 38: Diverse kemiska produkter utom:
– ex 38.19: giftiga ämnen
- Kapitel 39: Plaster och plastvaror utom:
– ex 39.03: sprängämnen
- Kapitel 40: Gummi och gummivaror utom:
– ex 40.11: skottsåkra däck
- Kapitel 41: Oberedda hudar och skinn samt läder
- Kapitel 42: Lädervaror; sadelmakeriarbeten; reseffekter, handväsor och liknande artiklar; varor av tarmar
- Kapitel 43: Pälskinn och konstgjord päls; varor av dessa material
- Kapitel 44: Trä och varor av trä; träkol
- Kapitel 45: Kork och varor av kork
- Kapitel 46: Varor av halm, esparto eller andra flättningsmaterial; korgmakeriarbeten
- Kapitel 47: Massa av ved eller andra fibrösa cellulosahaltiga material; avfall och förbrukade varor av papper eller papp
- Kapitel 48: Papper och papp; varor av pappersmassa, papper eller papp
- Kapitel 49: Tryckta böcker, tidningar, bilder och andra produkter från den grafiska industrin
- Kapitel 65: Huvudbonader och delar till huvudbonader
- Kapitel 66: Paraplyer, parasoller, promenadkäppar, sittkäppar, piskor och ridspön samt delar till sådana artiklar
- Kapitel 67: Bearbetade fjädrar och dun samt varor tillverkade av fjädrar eller dun; konstgjorda blommor; varor av människohår
- Kapitel 68: Varor av sten, gips, cement, asbest, glimmer eller liknande material
- Kapitel 69: Keramiska produkter
- Kapitel 70: Glas och glasvaror
- Kapitel 71: Naturpärlor och odlade pärlor, ädelstenar och halvädelstenar, ädla metaller och metaller med plättering av ädel metall samt varor av sådana produkter; bijouterivaror
- Kapitel 73: Gjutjärn, järn och stål
- Kapitel 74: Koppar
- Kapitel 75: Nickel
- Kapitel 76: Aluminium
- Kapitel 77: Magnesium och beryllium
- Kapitel 78: Bly
- Kapitel 79: Zink

- Kapitel 80: Tenn
- Kapitel 81: Andra oädla metaller
- Kapitel 82: Verktyg, redskap, knivar, skedar och gafflar av oädel metall utom:
 – ex 82.05: verktyg
 – ex 82.07: verktyg, delar
- Kapitel 83: Diverse varor av oädel metall
- Kapitel 84: Ångpannor, maskiner, apparater och mekaniska redskap utom:
 – ex 84.06: motorer
 – ex 84.08: övriga motorer
 – ex 84.45: maskiner
 – ex 84.53: datorer
 – ex 84.55: delar av datorer under rubrik nr 84.53
 – ex 84.59: kärnreaktorer
- Kapitel 85: Elektriska maskiner och apparater, delar till sådana varor utom:
 – ex 85.13: teleutrustning
 – ex 85.15: transmissionsapparater
- Kapitel 86: Lok och annan rullande järnvägs- och spårvägsmateriel samt delar till sådan materiel; stationär järnvägs- och spårvägsmateriel samt delar till sådan materiel; mekanisk (inbegripet elektromekanisk) trafiksignaleringsutrustning av alla slag utom:
 – ex 86.02: pansarlok, elektriska
 – ex 86.03: övriga pansarlok
 – ex 86.05: pansarvagnar
 – ex 86.06: underhålls- och servicevagnar
 – ex 86.07: vagnar
- Kapitel 87: Fordon, andra än rullande järnvägs- eller spårvägsmateriel samt delar och tillbehör till fordon utom:
 – ex 87.08: stridsvagnar och andra bepansrade fordon
 – ex 87.01: traktorer
 – ex 87.02: militära fordon
 – ex 87.03: bärgningsbilar
 – ex 87.09: motorcyklar
 – ex 87.14: släpfordon
- Kapitel 89: Fartyg och annan flytande materiel utom:
 – ex 89.01A: krigsfartyg
- Kapitel 90: Optiska instrument och apparater, foto- och kinoapparater, instrument och apparater för mätning eller kontroll, medicinska och kirurgiska instrument och apparater utom:
 – ex 90.05: kikare
 – ex 90.13: diverse instrument, laser
 – ex 90.14: avståndsmätare
 – ex 90.28: elektriska och elektroniska mätinstrument
 – ex 90.11: mikroskop
 – ex 90.17: medicinska instrument
 – ex 90.18: redskap för sjukgymnastik
 – ex 90.19: ortopediska redskap
 – ex 90.20: röntgenapparater
- Kapitel 91: Ur och delar till ur
- Kapitel 92: Musikinstrument; apparater för inspelning och återgivning av ljud, apparater för inspelning och återgivning av bilder och ljud för television samt delar och tillbehör till sådana apparater

- Kapitel 94: Möbler; sängkläder, madrasser, resårbotten till sängar, kuddar och liknande stoppade inredningsartiklar utom:
 - ex 94.01A: flygplanssäten
- Kapitel 95: Varor och produkter av utskärnings- eller pressmaterial
- Kapitel 96: Borstar, penslar, kvastar, dammvippor och såll
- Kapitel 98: Diverse artiklar

Förordning (1998:796) om statlig inköpssamordning

(senast ändrad genom SFS 2010:1869)

1 § I denna förordning finns bestämmelser om samordning av statliga myndigheters inköp i syfte att åstadkomma besparingar för staten.

Förordningen gäller för myndigheter under regeringen. *Förordning (2010:1869)*

2 § För varor och tjänster som myndigheterna upphandlar ofta, i stor omfattning eller som uppgår till stora värden skall det finnas ramavtal eller andra gemensamma avtal som effektiviserar upphandlingarna. Därvid skall små och medelstora företags möjligheter att delta i upphandlingar beaktas.

3 § En myndighet skall använda de avtal som avses i 2 § om myndigheten inte finner att en annan form av avtal sammantaget är bättre.

4 § Kammarkollegiet ska verka för att avtal som avses i 2 § träffas. När en myndighet avser att upphandla utan att använda de avtal som avses i 2 §, ska Kammarkollegiet underrättas om skälen till detta. *Förordning (2010:1869)*

Förordning (2006:260) om antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt

jämte Konkurrensverkets allmänna råd

(senast ändrad genom SFS 2012:719 och KKVFS 2010:2)

1 § I 10 kap. 2 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och 10 kap. 3 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster finns bestämmelser om vilka krav som får ställas på en leverantör vid en offentlig upphandling.

I 6 kap. 13 § och 15 kap. 2 § lagen om offentlig upphandling och 6 kap. 14 § och 15 kap. 2 § lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster finns bestämmelser om särskilda kontraktsvillkor. *Förordning (2010:634)*

KKVs allmänna råd till 1 §

Kommentarer

I första stycket erinras om att reglerna i upphandlingslagarna, det vill säga LOU och LUF även innehåller regler om uteslutning av anbudsgivare. I andra stycket anges de bestämmelser i LOU och LUF om särskilda kontraktsvillkor som förordningen grundar sig på. Antidiskrimineringsvillkor är ett särskilt kontraktsvillkor, det vill säga ett villkor för kontraktets utförande.

LOU och LUF införlivar EUs direktiv om offentlig upphandling (2004/18/EG och 2004/17/EG). Direktiven tillåter att medlemsstaterna anpassar lagens lydelse till den nationella rätten, men de väsentliga dragen i gemenskapsrätten ska bevaras. Vid all upphandling, även upphandling under tröskelvärdena och annan upphandling som inte styrs av EU-direktiven, finns således en skyldighet att iakttä de grundläggande EU-rättsliga principerna. I vilken utsträckning samhällshänsyn, som i upphandlingssammanhang ofta benämns "sociala hänsyn" eller "sociala krav", kan tas och villkoren därmed användas, bestäms således av hur gemenskapsrätten tolkas. Användandet av antidiskrimineringsvillkor får inte stå i konflikt med de EU-rättsliga principerna.

Likabehandlingsprincipen betyder att alla leverantörer ska behandlas lika, det vill säga ges lika förutsättningar. Alla måste till exempel få samma information, vid samma tillfälle. Vidare är det förbjudet att direkt eller indirekt diskriminera leverantörer, främst på grund av nationalitet.

Transparensprincipen förutsätter att upphandlingsprocessen kännetecknas av förutsebarhet och öppenhet. För att anbudsgivarna ska ges samma förutsättningar för anbudsgivning, måste exempelvis förfrågningsunderlaget vara klart och tydligt och bland annat innehålla samtliga antidiskrimineringsvillkor.

Proportionalitetsprincipen medför att de krav som ställs upp måste ha naturligt samband med och stå i rimlig proportion till det som upphandlas. Kraven ska vara både lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet. Om det finns flera alternativ, bör det alternativ väljas som är minst ingripande eller belastande.

Principen om ömsesidigt erkännande innebär bland annat att intyg och certifikat som utfärdats av behöriga myndigheter i något av EUs medlemsstater måste godtas i de övriga medlemsstaterna. *KKVFS (2010:2)*

2 § I denna förordning finns bestämmelser om vissa särskilda kontraktsvillkor för fullgörande av kontrakt enligt 6 kap. 13 § och 15 kap. 2 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller 6 kap. 14 § och 15 kap. 2 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Syftet med förordningen är att öka medvetenheten om och efterlevnaden av diskrimineringslagen (2008:567). *Förordning (2010:634)*

KKVs allmänna råd till 2 §

Antidiskrimineringsförordningens och antidiskrimineringsvillkorens tillämpningsområde

1. Förordningen tillämpas med avseende på diskrimineringslagen (2008:567). Antidiskrimineringsvillkoren får även omfatta olaga diskriminering enligt 16 kap. 9 § brottsbalken (1962:700) och förbud mot missgynnande behandling enligt 16 § föräldraledighetslagen (1995:584).

Övriga
författningar

Kommentarer

Förordningens tillämpningsområde har begränsats till diskrimineringslagen. De antidiskrimineringsvillkor som myndigheterna ställer upp i sina upphandlingar behöver således bara kopplas till överträdelse mot diskrimineringslagen. Ingenting hindrar dock att myndigheterna ställer upp antidiskrimineringsvillkor som även omfattar olaga diskriminering enligt 16 kap. 9 § brottsbalken eller förbud mot missgynnande behandling enligt 16 § föräldradrighetslagen. *KKVFS (2010:2)*

3 § Förordningen gäller för de statliga myndigheter som anges i bilagan till förordningen.

KKVs allmänna råd till 3 §

Kommentarer

Förordningen ska tillämpas av de myndigheter som anges i bilagan till förordningen. Att förordningen endast gäller för de uttryckligen uppräknade myndigheterna utgör inget hinder mot att även andra upphandlande myndigheter och enheter¹ kan använda antidiskrimineringsvillkor i sina upphandlingskontrakt. *KKVFS (2010:2)*

4 § I kontrakt som tilldelas en leverantör av en tjänst eller byggtjänst i Sverige enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster ska myndigheten ställa upp villkor som ska ha till ändamål att motverka diskriminering hos leverantören, om kontraktet

1. har en löptid på åtta månader eller längre och
2. har ett beräknat värde på minst 750.000 kr.

Första stycket gäller inte kontrakt vid upphandling av tjänster eller byggtjänster som avses i 1 kap. 2 § andra stycket 3 och 4 lagen om offentlig upphandling eller 1 kap. 2 § andra stycket 3 lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

En upphandling får inte delas upp i syfte att löptid eller beräknat värde ska underskrivas. *Förordning (2007:1101)*

KKVs allmänna råd till 4 §

2. Antidiskrimineringsvillkoren bör gälla vid utförande av den avtalade tjänsten eller byggtjänsten i Sverige.

Kommentarer

Förordningens huvudbestämmelse är att angivna kontrakt som särskilt kontraktsvillkor ska innehålla ett antidiskrimineringsvillkor. Förordningens tillämpningsområde är begränsat till att omfatta kontrakt avseende tjänster och byggtjänster i Sverige. Varukontrakt är alltså helt undantagna från förordningens tillämpningsområde. Likaså är kontrakt avseende tjänster och byggtjänster i utlandet undantagna. För att kontraktet ska omfattas av förordningen ska tjänsterna eller byggtjänsten dessutom uppfylla föreskrifterna i 4 § första stycket 1 och 2 om avtalstid och kontraktsvärde. Båda punkterna ska vara uppfyllda.

Proportionalitetsprincipen innebär att antidiskrimineringsvillkoren endast kan avse den del av leverantörens verksamhet som berörs av upphandlingskontraktet. Andra delar av leverantörens verksamhet kan inte inkluderas. Kontrollåtgärderna och eventuella påföljder i ett villkor får följaktligen endast omfatta den del av leverantörens verksamhet som är inblandad i genomförandet av upphandlingskontraktet.

Antidiskrimineringsvillkoren avser de svenska lagarna och kan därför endast gälla mot en leverantör som omfattas av svensk materiell rätt. Att ställa krav på att svensk lagstiftning ska följas i Sverige innebär inte att leverantörer från andra medlemsstater diskrimineras.² Om verksamheten

¹ Hädanefter används endast begreppet myndighet.

² Lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare gäller enligt 1 § när en arbetsgivare som är etablerad i ett annat land än Sverige utstationerar arbetstagare här i landet i samband med att arbetsgivaren tillhandahåller tjänster över gränserna. Arbetsgivaren ska, oavsett vilken lag som annars gäller för anställningsförhållandet, tillämpa de bestämmelser i de svenska lagarna mot diskriminering för utstationerade arbetstagare som anges i 5 § samma lag.

utförs utanför Sveriges gränser är det däremot inte möjligt att ålägga en leverantör att följa svensk lag.³ Antidiskrimineringsvillkoren får inte direkt eller indirekt diskriminera leverantörer som offererar verksamheter från andra medlemsstater.⁴

3. Vid tjänste- eller byggtreprenadupphandlingar, där även anskaffning av varor ingår, bör varorna normalt inte omfattas av villkoren. Om varorna omfattas bör det anges i villkoren.

Kommentarer

Vid blandade upphandlingskontrakt, det vill säga där anskaffningen avser såväl varor som tjänster eller byggtreprenader, ska upphandlingen ske enligt de regler som utgör den värdemässigt största andelen. Vid upphandlingar som handläggs enligt de regler som gäller för tjänster eller byggtreprenader kan alltså även varor komma att ingå. Varorna är i de flesta fall tillverkade innan ett kontraktsförhållande uppstår och kan därför inte omfattas av ett villkor om utförande under kontraktstiden. Om det står klart redan när förfrågningsunderlaget utprättas att varorna kommer att tillverkas på beställning i Sverige, kan dock myndigheten välja att tillämpa antidiskrimineringsvillkoren med avseende på varorna.

4. Kontraktets värde bör beräknas exklusive lagstadgad mervärdesskatt. LOUs och LUFs principer för beräkning av kontraktets värde och avtalstid bör även i övrigt tillämpas vid bedömningen huruvida kontraktet omfattas av förordningen.

Kommentarer

I förordningens 4 § första stycket 2 föreskrivs att endast upphandlingar som har ett kontraktsvärde på minst 750.000 kronor omfattas av förordningen. Bestämmelsen ger inget besked huruvida beloppet avser inklusive eller exklusive moms. Med hänsyn till att LOU och LUF utan undantag tillämpar principen att alla ekonomiska värden ska beräknas exklusive moms, bör denna princip även tillämpas med avseende på förordningen.

Vid blandade kontrakt ligger det totala kontraktsvärdet till grund för bedömningen av huruvida kontraktet omfattas av förordningen. Eventuella varor i ett tjänste- eller byggtreprenadkontrakt ingår alltså vid beräkningen av kontraktets värde, trots att varorna enligt dessa allmänna råd punkten 3 normalt inte bör omfattas av villkoren.

Vid byggtreprenadkontrakt beaktas endast entreprenadtiden vid bedömningen huruvida kontraktet ska omfattas av förordningen. Entreprenadens garantitid räknas således inte in i avtalets löptid.

Antidiskrimineringsvillkorens ändamål

5. I antidiskrimineringsvillkoren bör anges att leverantören ska förbinda sig att följa diskrimineringslagen.

Kommentarer

Förordningen avser diskrimineringslagen. Som framgår av dessa allmänna råd punkten 1 kan dock den upphandlande myndigheten eller enheten även koppla villkoren till straffbestämmelsen om lagdiskriminering enligt 16 kap. 9 § brottsbalken samt bestämmelserna om förbud mot missgynnande behandling i 16 § föräldraledighetslagen. Villkoren ska ha till ändamål att motverka diskriminering hos leverantören. Det innebär att villkoren bör kunna motverka alla överträdelser mot diskrimineringslagen som gäller för leverantören och som är relevanta för utförandet av upphandlingskontraktet. I dessa allmänna råd punkterna 11–14 behandlas frågan om sanktioner mot överträdelser av villkoren.

6. Av antidiskrimineringsvillkoren bör framgå att leverantören, gentemot myndigheten, svarar för anställda i samma utsträckning som han i enlighet med sitt arbetsgivaransvar svarar för dessa gentemot den diskriminerade.

³ När arbetsgivare med hemvist eller säte i Sverige utstationerar arbetstagare till annat land inom EES eller Schweiz, ska arbetsgivaren dock, enligt 8 § lagen om utstationering av arbetstagare, tillämpa de nationella bestämmelser varigenom det landet genomfört Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG av den 16 december 1996 om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster.

⁴ Jfr tolkningsmeddelande från Europeiska kommissionen, KOM (2001) 556 slutlig, p. 1.6 *Om kontraktets utförande*, angående bland annat möjligheterna att ta sociala hänsyn vid offentlig upphandling.

Kommentarer

Diskrimineringslagen innehåller en bestämmelse som innebär att en arbetsgivare kan bli skyldig att betala diskrimineringsersättning eller ersättning för ekonomisk förlust till en diskriminerad för en överträdelse mot ett diskrimineringsförbud som anställda har begått.⁵

Som nämnts i dessa allmänna råd punkten 1 kan antidiskrimineringsvillkoren även avse straffbestämmelsen olaga diskriminering⁶ enligt 16 kap. 9 § brottsbalken samt bestämmelserna om förbud mot missgynnande behandling i 16 § föräldraledighetslagen. Straffbestämmelsen olaga diskriminering ålägger inte arbetsgivaren ett ansvar motsvarande det i 5 kap. 1 § diskrimineringslagen. Att arbetsgivaren har ett skadeståndsrättsligt ansvar i detta fall framgår dock av 3 kap. 1 § första stycket 2 och 3 skadeståndslagen (1972:207). Bestämmelsen innebär att arbetsgivaren ska ersätta ren förmögenhetsskada som arbetstagaren i tjänsten vållar genom brott samt skada på grund av att arbetstagaren genom fel eller försummelse i tjänsten kränker någon genom brott som innefattar ett angrepp på dennes person, frihet, frid eller ära. I 22 § föräldraledighetslagen anges att den arbetsgivare som bryter mot bestämmelserna i lagen ska betala skadestånd för den förlust som uppkommer och för den kränkning som har inträffat.

I de fall leverantören enligt ovan svarar för anställd i enlighet med sitt arbetsgivaransvar bör leverantören även svara för dessa anställda gentemot den upphandlande myndigheten.

KKVFS (2010:2)

5 § Villkor som anges i 4 § skall utformas på ett sätt som gör det möjligt för myndigheten att kontrollera att de uppfylls. De skall, om det är lämpligt, omfatta underleverantörer.

Myndigheten skall förena villkoren med någon sanktion.

KKVs allmänna råd till 5 §

Uppföljning av antidiskrimineringsvillkoren

7. Myndigheten bör ställa upp villkor med innebörden att leverantören förpliktas att lämna ut den information som krävs för att myndigheten ska kunna följa upp att antidiskrimineringsvillkoren efterlevs.

Det bör i första hand ske genom att myndigheten i villkoren anger vilka handlingar och uppgifter som är nödvändiga för att göra denna kontroll samt föreskriver att leverantören utan anmaning ska ge in dessa till myndigheten vid visst angivet datum en gång per år eller med annan lämplig periodicitet. Myndigheten bör även ange att den på begäran har rätt att inom i villkoren angiven skäligen tid erhålla den ytterligare information som visar sig vara nödvändig för att kunna göra denna kontroll.

Kommentarer

Det är nödvändigt att myndigheten säkerställer att den kan få de handlingar och uppgifter som krävs för att kunna kontrollera att villkoren följs. De handlingar som en leverantör ska ge in vid visst angivet datum, exempelvis en gång per år, kan vara jämställdhetsplan och andra obligatoriska dokument som avser aktiva åtgärder mot diskriminering enligt diskrimineringslagen. Det kan även avse en sanningsförsäkran att leverantören inte överträtt något förbud mot diskriminering enligt lagakraftvunnen dom. I dessa allmänna råd punkterna 15–19 behandlas frågorna om vilka handlingar och uppgifter som bör begäras in.

8. Myndigheterna kan samordna uppföljningsarbetet. En myndighet som upphandlar ramavtal får svara för uppföljningen avseende samtliga avropsavtal som innehåller antidiskrimineringsvillkor.

Kommentarer

Med ramavtal förstås avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa villkoren för en senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod. Närmare bestämmelser om ramavtal finns i 5 kap. LOU respektive LUF. Bestämmelserna om ramavtal i LUF är inte lika detaljerade som bestämmelserna i LOU. De grundläggande principerna om icke-diskriminering, likabehandling, transparens, proportionalitet och ömsesidigt erkännande måste dock iaktas. Kontrakt som grundar sig på ramavtal ska innehålla antidiskri-

⁵ 5 kap. 2 § diskrimineringslagen. Jfr prop. 2007/08:95 s. 386 ff.

⁶ Olaga diskriminering enligt 16 kap. 9 § brottsbalken föreskriver ansvar för näringsidkare, den som är anställd i näringsverksamhet och annan som handlar på näringsidkarens vägnar. Likaså föreskrivs ansvar för den som är anställd i allmän tjänst eller innehar allmänt uppdrag samt anordnare av allmän sammankomst eller offentlig tillställning eller medhjälpare till sådan anordnare.

mineringsvillkor, om dessa kontrakt ingås av de myndigheter som omfattas av antidiskrimineringsförordningen och om förutsättningarna enligt 4 § i förordningen i övrigt är uppfyllda. Oavsett vilken ramavtalsform enligt 5 kap. LOU som tillämpas finns det inga hinder mot att till exempel den myndighet som ingått ramavtalet sköter de praktiska uppföljningsfrågorna och bevakar att villkoren följs för de avropande myndigheternas räkning.

Underleverantörer

9. Myndigheten kan föreskriva att en huvudleverantör ska svara för att en underleverantör följer antidiskrimineringsvillkoren, om underleverantören i Sverige kommer att utföra en väsentlig del av den verksamhet som upphandlingskontraktet avser och om huvudleverantören har möjlighet att införa motsvarande villkor i sitt avtal med underleverantören. Myndigheten bör i villkoren precisera vad som ska vara en väsentlig del.

Kommentarer

Det är endast huvudleverantören som står i en avtalsrelation med underleverantörerna. En myndighet som vill utsträcka antidiskrimineringsvillkoren till att även omfatta underleverantörer, bör genom avtal ålägga huvudleverantören att svara för att dennes underleverantörer följer villkoren. Om underleverantören bryter mot antidiskrimineringsvillkoren, innebär det att huvudleverantören har brutit mot sitt avtal med myndigheten. Den sanktion som är kopplad till villkoret i avtalet med myndigheten får därför huvudleverantören svara för. En huvudleverantör som har infört samma antidiskrimineringsvillkor i sina underleverantörsavtal kan normalt få ersättning från den underleverantören som brutit mot villkoren. Utan stöd i avtal torde dock huvudleverantören ha svårt att få någon ersättning från denne underleverantör.

I detta allmänna råd uppställs tre rekvisit som anger när villkoret bör kunna användas. Alla tre rekvisit bör vara uppfyllda.

För det första får villkoren endast omfatta en underleverantör som utför den verksamhet som uppdraget avser i Sverige och som omfattas av svensk materiell rätt. Det är inte förenligt med de grundläggande EU-rättsliga principerna att villkoren medför någon direkt eller indirekt diskriminering mot underleverantörer verksamma i annat medlemsland.

För det andra bör underleverantören utföra en väsentlig del av det uppdrag som upphandlingskontraktet avser. Det bör normalt vara fallet om uppdraget utgör en procentuellt stor andel av kontraktsvärdet. Det skulle dock även kunna utgöra en särskilt viktig komponent i upphandlingskontraktet. Frågan får avgöras från fall till fall i den enskilda upphandlingssituationen. Under inga förhållanden bör dock villkoret ställas upp om underleverantören endast tillhandahåller en mindre del av det totala upphandlingskontraktet.

För det tredje krävs det att huvudleverantören har faktisk möjlighet att införa motsvarande antidiskrimineringsvillkor i avtalet med den aktuella underleverantören. Möjligheterna för en huvudleverantör att kunna införa dessa villkor hos sina befintliga externa underleverantörer torde variera från bransch till bransch. Om branschpraxis ger stöd för att huvudleverantören har denna möjlighet bör villkoret kunna ställas upp. Går detta inte att klarlägga kan villkoret icke omfatta leverantörens befintliga externa underleverantörer. Det skulle i detta fall vara oproportionerligt betygande för huvudleverantören att åläggas att svara för dessa underleverantörer.

10. När en myndighet har ålagt en huvudleverantör att svara för att underleverantör följer antidiskrimineringsvillkoren, bör myndigheten även ställa upp villkor med innebörden att huvudleverantören ska svara för att myndigheten erhåller den information angående underleverantören som avses i dessa allmänna råd punkten 8.

Kommentarer

När en myndighet genom sin huvudleverantör utsträckt antidiskrimineringsvillkoren till att omfatta en underleverantör, bör den även kunna följa upp efterlevnaden av villkoren i den delen. Det måste ske genom huvudleverantören, eftersom endast denne är kontraktspart. I dessa allmänna råd punkten 19 anges att den information som bör begäras in bör vara densamma som gäller för huvudleverantören enligt dessa allmänna råd punkterna 15–18.

Sanktioner

11. Antidiskrimineringsvillkoren bör normalt förenas med avtalsvite. Sanktioner som innebär hävning eller förtida avveckling av avtalet bör användas med försiktighet.

Övriga
författ-
ningar

Kommentarer

Villkoren ska enligt 5 § andra stycket förenas med någon sanktion. Ett grundläggande krav är att sanktionerna är proportionerliga till det som upphandlingskontraktet och villkoret avser samt kontraktets värde, avtalstidens längd och övriga relevanta omständigheter. Sanktionerna bör samtidigt vara tillräckligt avskräckande för att kunna fungera effektivt.

Avtalsvite innebär att en penningssumma i förväg fixerats genom avtal att erläggas som särskild påföljd om viss förpliktelse åsidosätts. När avtalsvite ska utgå är det lämpligt att myndigheten undersöker möjligheterna till kvittning, det vill säga att avräkna det till betalning förfallna beloppet mot den fordran som leverantören har mot myndigheten.⁷

Hävning, som innebär omedelbar avveckling av avtalet, är en ingripande påföljd som tar sikte på fel i den avtalade prestationen. Villkor som uppställer den påföljden bör användas med försiktighet. Det kan annars ifrågasättas om påföljden står i proportion till det som upphandlats. Det är också att beakta att myndigheten, om avtalet hävs, har att genomföra en ny upphandling för att byta leverantör och att myndigheten följaktligen står utan leverantör fram till dess att ett nytt upphandlingskontrakt kan börja tillämpas.⁸ Ett alternativ till hävning kan vara en sanktion med innebörden att myndigheten vid leverantörens avtalsbrott har rätt att säga upp avtalet till förtida avveckling med en i villkoren föreskriven uppsägningstid. Sanktionen medför att myndigheten får möjlighet att under denna uppsägningstid upphandla en ny leverantör. En sanktion om förtida avveckling av avtalet är dock endast ändamålsenlig vid längre avtalsperioder och kommer under alla förhållanden att mista sin betydelse vid slutet av denna avtalsperiod.

12. Vid avtalsbrott mot de uppställda villkoren som innebär att

- a) leverantören underlåtit att helt eller delvis i rätt tid ge in de handlingar eller uppgifter som har angetts eller begärts av myndigheten och som är nödvändiga för att kunna följa upp villkoren, eller
- b) leverantören inte fullgjort sina skyldigheter avseende aktiva åtgärder enligt någon bestämmelse i diskrimineringslagen,

bör avtalsvite utgå med ett i villkoren angivet skäligt belopp per varje kalendervecka som påbörjas från det att sju dagar förflutit sedan leverantören mottog myndighetens underrättelse om överträdelsen till det att leverantören vidtagit rättelse.

Kommentarer

Gemensamt för dessa avtalsbrott är att leverantören kan avhjälpa överträdelsena. Avtalsvitet kan i dessa fall ha en påtryckningsfunktion. Med ett tillräckligt kännbart avtalsvite som utgår löpande till dess att rättelse skett kan myndigheten framtvunga att leverantören fullgör sina skyldigheter. Därmed uppnås villkorens ändamål att motverka diskriminering hos leverantören.

Beträffande a bör det normalt inte finnas några svårigheter för myndigheten att visa avtalsbrott om det angetts i villkoren vilka handlingar och uppgifter som ska ges in och när dessa senast ska vara inkomna till myndigheten. Om myndigheten däremot infordrat handlingarna på särskild begäran kan det bli nödvändigt att utreda förutsättningarna för att utkräva avtalsvite.

När det gäller b bör avtalsbrott kunna visas om leverantören inte upprättat sådana handlingar och uppgifter som sågs i dessa allmänna råd punkten 16 trots att leverantören enligt lag är skyldig att göra det.⁹

I dessa allmänna råd punkten 11 anges under vilka förutsättningar andra sanktioner kan tillämpas.

13. Vid avtalsbrott mot de uppställda villkoren som innebär att leverantören, eller anställd som denne svarar för enligt dessa allmänna råd punkten 6, enligt lagakraftvunnen dom brutit mot ett förbud mot diskriminering enligt diskrimineringslagen, bör avtalsvite utgå med ett kännbart engångsbelopp, som står i proportion till det totala kontraktsvärdet.

⁷ Jfr Stefan Lindskog, *Kvittning*, andra upplagan, s. 82 ff.

⁸ Jfr regeringsbeslut 2006-04-06 Fi2005/37 m.fl., s. 4, angående uppdraget att ta fram dessa allmänna råd.

⁹ Enligt 5 § lagen om utstationering av arbetstagare är inte en utländsk leverantör skyldig att följa dessa svenska regler om aktiva åtgärder när denne utstationerat arbetstagare i Sverige i samband med att denne tillhandahåller tjänster över gränserna. I detta fall ska alltså inte avtalsvite eller annan sanktion utgå. Inte heller ska avtalsvite utgå när en arbetsgivare som hade färre än 25 anställda vid senaste kalenderårsskiftet inte upprättat en jämställdhetsplan.

Kommentarer

Detta allmänna råd tar sikte på den andra typ av avtalsbrott som kan uppträda, nämligen överträdelse mot förbud mot diskriminering enligt diskrimineringslagen. Avtalsbrottet avser konstaterade överträdelse. Avtalsvitet kan inte anses ha någon påtryckningsfunktion utan bör istället utgå med ett kännbart engångsbelopp. Som framgår av dessa allmänna råd punkten 1 kan antidskrimeringsvillkoren även avse straffbestämmelsen om lagakraftvunnen dom ska ha skett inom avtalstiden. I dessa allmänna råd punkten 6 behandlas frågan om leverantörens ansvar i avtalsförhållandet för sina anställda i tjänsten.

I dessa allmänna råd punkten 11 anges under vilka förutsättningar andra sanktioner kan tillämpas.

14. Vid avtalsbrott mot ett uppställt villkor, som innebär att leverantören i en sanningsförsäkran enligt dessa allmänna råd punkten 18 inte oavsiktligt förtigt att det finns en lagakraftvunnen dom enligt dessa allmänna råd punkten 13, bör avtalet hävas eller avvecklas efter en i villkoren föreskriven uppsägningstid.

Kommentarer

Som framgår av dessa allmänna råd punkten 18 är myndigheten hänvisad till att kontrollera huruvida det finns en lagakraftvunnen dom avseende leverantören genom att begära in en sanningsförsäkran. Det är nödvändigt att en sanningsförsäkran förenas med en kraftfull och avskräckande sanktion. Om en leverantör avsiktligt vilseleder myndigheten i en sanningsförsäkran har denne förbrukat sitt förtroende. I dessa fall och om det i övrigt inte innebär beaktansvärd skada för myndigheten bör avtalet avvecklas i förtid efter en tillräckligt lång uppsägningstid som medger att myndigheten kan genomföra en ny upphandling avseende det som leverantören tillhandahållit. Eftersom denna sanktion förlorar sin betydelse vid slutet av avtalstiden, är det lämpligt att utforma villkoret på så sätt att myndigheten alternativt kan tillgripa sanktionen hävning. Det är viktigt att myndigheten noga utreder att den kan styrka avtalsbrottet innan den tillgriper denna sanktion mot en leverantör. En felaktig uppsägning kan medföra att myndigheten blir skadeståndsskyldig och måste erlagga det positiva kontraktsintresset, det vill säga förlorad vinst under den återstående ursprungliga avtalstiden, till leverantören. *KKVFS (2010:2)*

Kommentarer

Som framgår av dessa allmänna råd punkten 18 är myndigheten hänvisad till att kontrollera huruvida det finns en lagakraftvunnen dom avseende leverantören genom att begära in en sanningsförsäkran. Det är nödvändigt att en sanningsförsäkran förenas med en kraftfull och avskräckande sanktion. Om en leverantör avsiktligt vilseleder myndigheten i en sanningsförsäkran har denne förbrukat sitt förtroende. I dessa fall och om det i övrigt inte innebär beaktansvärd skada för myndigheten bör avtalet avvecklas i förtid efter en tillräckligt lång uppsägningstid som medger att myndigheten kan genomföra en ny upphandling avseende det som leverantören tillhandahållit. Eftersom denna sanktion förlorar sin betydelse vid slutet av avtalstiden, är det lämpligt att utforma villkoret på så sätt att myndigheten alternativt kan tillgripa sanktionen hävning. Det är viktigt att myndigheten noga utreder att den kan styrka avtalsbrottet innan den tillgriper denna sanktion mot en leverantör. En felaktig uppsägning kan medföra att myndigheten blir skadeståndsskyldig och måste erlagga det positiva kontraktsintresset, det vill säga förlorad vinst under den återstående ursprungliga avtalstiden, till leverantören. *KKVFS (2010:2)*

6§ En myndighet skall under avtalstiden kontrollera att leverantören uppfyller villkor enligt 4 §. Uppföljning skall göras minst en gång per år eller, vid kortare avtal än ett år, minst en gång under avtalstiden.

KKVs allmänna råd till 6§

Uppföljningen av aktiva åtgärder

15. Myndigheten bör följa upp leverantörens aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen genom att från denne inhämta de handlingar och uppgifter samt göra den kontroll av dessa som framgår enligt nedan.

Handling/Uppgift

Jämställdhetsplan enligt 3 kap. 13 § diskrimineringslagen, alternativt uppgift om antalet sysselsatta vid senaste årsskiftet till styrkande av att planen inte behöver upprättas.

Redovisning av aktiva åtgärder enligt 3 kap. 3–9 §§ diskrimineringslagen.

Kontroll

- att det finns en jämställdhetsplan,
- att den är aktuell, det vill säga upprättad eller uppdaterad inom den senaste treårsperioden,
- att den upprättats i samverkan med representanter för arbetstagarna,
- att arbetsgivare som inte gett in planen sysselsatte fler än 24 anställda vid senaste kalenderårsskiftet.
- att det finns ett dokumenterat arbete mot diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning,
- att arbetet har skett i samverkan med representanter för arbetstagarna,
- att arbetet innehåller några åtgärder under respektive område, det vill säga arbetsförhållanden, tråkasserier och rekrytering.

Övriga
författningar

Kommentarer

I detta allmänna råd anges den återkommande kontroll avseende leverantörens aktiva åtgärder som en myndighet alltid bör göra. Myndigheterna har ett ansvar för att uppföljningar verkligen sker. Om antidiskrimineringsvillkoren inte följs upp finns det en risk att de snart skulle förlora trovärdighet. Det skulle i sin tur medföra att förordningens syfte att motverka diskriminering går förlorat.

Diskrimineringslagen innehåller regler om aktiva åtgärder för att uppnå lika rättigheter och möjligheter i arbetslivet oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Arbetsgivare och arbetstagare ska samverka för att dessa frågor drivs aktivt på arbetsplatserna (3 kap. 1 §)¹⁰, vilket innebär att arbetsgivare och fackliga organisationer ska arbeta gemensamt i en dialog.¹¹ Arbetsgivaren är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete med de aktiva åtgärderna (3 kap. 3 §), och på eget initiativ främja lika rättigheter och möjligheter på arbetsplatsen. Denna skyldighet omfattar alla arbetsgivare, och arbetet ska ske planmässigt.¹² Exempelvis ska arbetsgivaren anta en policy som slår fast att inga former av sexuella trakasserier, trakasserier eller repressalier tolereras på arbetsplatsen, samt en beredskapsplan för hur sådana ska hanteras.¹³

Arbetsgivarens skyldighet att bedriva ett arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter tar sikte på arbetsförhållanden (3 kap. 4 §), förvärsarbete/föräldraskap (3 kap. 5 §), trakasserier eller repressalier som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning samt sexuella trakasserier (3 kap. 6 §) och rekrytering (3 kap. 7–9 §§).

Reglerna om aktiva åtgärder innebär även ett krav på att arbetsgivare med fler än 24 anställda ska upprätta en jämställdhetsplan (3 kap. 13 §). Planen ska upprättas vart tredje år och innehålla en översikt över de åtgärder som enligt 3 kap. 4–9 §§ diskrimineringslagen behövs på arbetsplatsen, samt en redogörelse av vilka av dessa åtgärder som arbetsgivaren planerar att genomföra under de kommande åren. Enligt 3 kap. 10 § diskrimineringslagen ska arbetsgivaren också årligen kartlägga och analysera bestämmelser och praxis om löner och andra anställningsvillkor samt löneskillnader mellan kvinnor och män i lika eller likvärdigt arbete. Syftet med bestämmelsen är att arbetsgivaren ska kunna upptäcka och åtgärda löneskillnader som har samband med kön. Resultatet av kartläggningen och analysen ska vart tredje år redovisas i en handlingsplan för jämställda löner (3 kap. 11 §). Handlingsplanen ska också ange vilka lönejusteringar eller andra åtgärder som behöver vidtas. En översikt över handlingsplanen för jämställda löner ska ingå i arbetsgivarens jämställdhetsplan. Jämställdhetsplanen ska dessutom innehålla en redovisning av hur åtgärderna i föregående års plan genomförts. Den arbetsgivare som inte fullgör sina skyldigheter ifråga om de aktiva åtgärderna kan komma att föreläggas med vite (4 kap. 5 §).

En leverantör som är etablerad i annat land än Sverige och som utstationerar arbetstagare här i landet i samband med att leverantören tillhandahåller tjänster över gränserna är inte skyldig att ha en jämställdhetsplan enligt 3 kap. 13 § diskrimineringslagen. Leverantören är inte heller skyldig att genomföra aktiva åtgärder enligt 3 kap. 3–9 §§ diskrimineringslagen.¹⁴

16. Om leverantören är en utbildningsanordnare som omfattas av 3 kap. 14 § diskrimineringslagen bör handlingarna och uppgifterna samt kontrollen enligt dessa allmänna råd punkten 15 även omfatta följande.

Handling/Uppgift

Likabehandlingsplan enligt 3 kap. 16 § diskrimineringslagen.

Kontroll

- att det finns en likabehandlingsplan,
- att den är upprättad/uppdaterad senast föregående kalenderår.

Kommentarer

Diskrimineringslagen innehåller bestämmelser om aktiva åtgärder på utbildningsområdet. En utbildningsanordnare¹⁵ ska inom ramen för sin verksamhet aktivt främja lika rättigheter och möjligheter för de barn, elever eller studenter som deltar i eller ansöker till verksamheten, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning (3 kap. 14 §). En utbildningsanordnare är enligt 3 kap. 15 § skyldig att vidta åtgärder för att före-

¹⁰ Prop. 2007/08:95 s. 324.

¹¹ Prop. 2007/08:95 s. 533.

¹² Prop. 2007/08:95 s. 535.

¹³ Prop. 2007/08:95 s. 537.

¹⁴ 5 § lagen om utstationering av arbetstagare.

¹⁵ Bedriver utbildning eller annan verksamhet enligt skollagen (1985:1100), utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller utbildning som kan leda fram till examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, se 3 kap. 14 § diskrimineringslagen.

bygga och förhindra att den som deltar i eller söker till verksamheten utsätts för sexuella trakasserier eller trakasserier. Detta innebär konkreta åtgärder såsom att i en policy klart slå fast att inga former av trakasserier tolereras på skolan och att upprätta en beredskapsplan för hur eventuella trakasserier ska hanteras.¹⁶

En utbildningsanordnare ska årligen upprätta en likabehandlingsplan, innehållande en översikt över de åtgärder som behövs och som denne avser påbörja eller genomföra under året (3 kap. 16 §). En redogörelse av hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. Den utbildningsanordnare som inte fullgör sina skyldigheter angående de aktiva åtgärderna kan komma att föreläggas med vite (4 kap. 5 §).

17. Myndigheternas kontroll avseende aktiva åtgärder bör begränsas till de uppenbara fel som angetts ovan i dessa allmänna råd punkterna 15 och 16.

Kommentarer

Myndigheternas kontroll avseende aktiva åtgärder bör kunna ske smidigt och bör inte förväxlas med den mer detaljerade tillsyn som Diskrimineringsombudsmannen utövar.

Uppföljning av förbud mot diskriminering

18. Myndigheten bör följa upp huruvida leverantören överträtt något förbud enligt diskrimineringslagen genom att inhämta de uppgifter och göra den kontroll som framgår nedan.

Handling/Uppgift

Sanningsförsäkran som anger om leverantören eller anställd som leverantören svarar för i tjänsten, enligt lagakraftvunnen dom brutit mot ett förbud mot diskriminering enligt diskrimineringslagen.

Kontroll

- att sanningsförsäkran finns,
- att den inte innehåller uppgift om någon överträdelse,
- att uppgiften är korrekt genom kontroll eller stickprovskontroll med berörd tingsrätt.

Kommentarer

Det är viktigt att myndigheten i vart fall gör stickprovskontroller med berörd tingsrätt. Normalt bör kontrollen kunna begränsas till den tingsrätt inom vars domkrets leverantören har sitt säte.

Om antidiskrimineringsvillkoren enligt dessa allmänna råd punkterna 1 även omfattar olaga diskriminering enligt 16 kap. 9 § brottsbalken eller bestämmelserna om förbud mot missgynnande behandling enligt 16 § föräldraledighetslagen, bör sanningsförsäkran och kontrollen även avse dessa bestämmelser.

Uppföljning av underleverantörer

19. Om antidiskrimineringsvillkoren även omfattar underleverantörer bör myndighetens kontroll av dessa ske på samma sätt som beträffande leverantören.

Kommentarer

Kontrollen avseende en underleverantör bör ske på samma sätt som gäller för leverantörer enligt dessa allmänna råd punkterna 15–18. *KKVFS (2010:2)*

Övriga
författningar

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

2012:719

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2013.

¹⁶ Prop. 2007/08:95 s. 543.

Bilaga

Arbetsförmedlingen
Domstolsverket
Ekonomistyrningsverket
Fortifikationsverket
Försvarets materielverk
Försvarsmakten
Försäkringskassan
Göteborgs universitet
Kammarkollegiet
Karolinska institutet
Kriminalvården
Kungl. Tekniska Högskolan
Lantmäteriet
Luftfartsverket
Lunds universitet
Migrationsverket
Naturvårdsverket
Regeringskansliet
Riksgäldskontoret
Rikspolisstyrelsen
Sjöfartsverket
Skatteverket
Statens fastighetsverk
Statskontoret
Sveriges lantbruksuniversitet
Trafikverket
Umeå universitet
Uppsala universitet *Förordning (2012:719)*

KKV:s bilaga 1 Förslag till antidiskrimineringsklausul

§ 1 Leverantören förbinder sig att vid utförande av tjänste- eller byggtreprenadkontraktet i Sverige följa diskrimineringslagen (2008:567).

§ 2 Om inte annat uttryckligen angetts ska förbindelsen enligt § 1 inte omfatta den del av tjänste- eller byggtreprenadkontraktet som avser varor.

§ 3 Leverantören ska senast den ... varje år med början 20 ... till myndigheten inkomma med följande uppgifter och handlingar som följer av leverantörens förbindelse enligt § 1:

- Jämställdhetsplan enligt 3 kap. 13 § diskrimineringslagen, alternativt uppgift om antalet sysselsatta vid senaste årsskiftet till styrkande av att planen inte behöver upprättas.
- Dokumenterat arbete mot diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet eller annan trosuppfattning enligt 3 kap. 3–9 §§ diskrimineringslagen.
- Sanningsförsäkran som anger om leverantören eller anställd som leverantören svarar för, vid utförandet av kontraktet, enligt lagakraftvunnen dom brutit mot ett förbud mot diskriminering enligt diskrimineringslagen.

Leverantören är dessutom skyldig att på myndighetens begäran inkomma med den ytterligare information som är nödvändig för att följa upp leverantörens verksamhet enligt § 1. Informationen ska redovisas till myndigheten senast en (1) vecka efter begäran där- om såvida inte längre tid överenskommits i det enskilda fallet.

§ 4 Om leverantören inte inom föreskriven tid lämnar sådan information som denne är skyldig att förete enligt § 3 eller om leverantören vid utförandet av kontraktet inte uppfyllt sina skyldigheter avseende aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen, ska avtalsvite utgå till myndigheten med ... kronor per varje kalendervecka som påbörjas från det att sju dagar förflutit sedan leverantören mottog myndighetens underrättelse angående detta avtalsbrott till det att rättelse vidtagits.

§ 5 Om leverantören eller anställd som leverantören svarar för, vid utförandet av kontraktet, enligt lagakraftvunnen dom brutit ett förbud mot diskriminering enligt diskrimineringslagen, ska avtalsvite utgå till myndigheten för varje överträdelse med ... kronor.

§ 6 Om leverantören i en sanningsförsäkran enligt § 3 inte oavsiktligt förtigit en lagakraftvunnen dom enligt § 5, har myndigheten dessutom rätt att häva kontraktet eller att säga upp kontraktet att upphöra efter ... månaders uppsägningstid. Uppsägningstiden börjar löpa när leverantören mottog myndighetens uppsägning.

§ 7 Leverantören ska ålägga underleverantör den skyldighet som anges i §§ 1–6, under förutsättning att underleverantören i Sverige kommer att utföra en väsentlig del av upphandlingskontraktet. Underleverantören ska anses utföra en väsentlig del av kontraktet om delen, exklusive varor, utgör minst ... procent av det totala kontraktsvärdet.¹⁷

§ 8 Förpliktelsen enligt § 7 gäller endast i den utsträckning som leverantören enligt branschpraxis eller av annan anledning har faktisk möjlighet att införa dessa skyldigheter i sitt avtal med underleverantören.

§ 9 Denna antidiskrimineringsklausul ska tolkas och tillämpas i enlighet med Konkurrensverkets allmänna råd (KKVFS 2010:2) för tillämpningen av förordningen (2006:260) om antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt. *KKVFS (2010:2)*

Övriga
författ-
ningar

¹⁷ Anpassning av § 7 bör göras om myndigheten funnit att underleverantör som utför en särskilt viktig komponent i upphandlingskontraktet ska omfattas, jfr dessa allmänna råd punkten 10.

KKV's bilaga 2 Förslag till sanningsförsäkran

Leverantör	företag	organisationsnummer
	adress	telefonnummer
	postadress	e-post
Kontrakt	kontrakt som försäkran avser	
	upphandlande myndighet som denna försäkran riktar sig till	
Försäkran	<p>Denna försäkran avser diskrimineringslagen (2008:564):</p> <p>☐ Härmed försäkras att leverantören, eller anställd som leverantören svarar för, <i>inte enligt en dom</i> i tjänsten brutit mot ett förbud mot diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:564). Försäkran avser den senaste tolvmånadersperioden räknat från den dag då denna försäkran avsändes, dock tidigast från det att kontraktet trädde i kraft.</p> <p>☐ Leverantören eller anställd som leverantören svarar för, har enligt en dom i tjänsten brutit mot något av dessa förbud under kontraktstiden. Ni ska besvara följande fråga:</p> <p>Har domen vunnit laga kraft?</p> <p>☐ NEJ, domen har överklagats, överrättens mål nr _____.</p> <p>☐ JA, domen ska bifogas, bilaga _____. Ni ska även besvara följande fråga:</p> <p>Har den lagakraftvunna domen enligt er uppfattning samband med kontraktets utförande?</p> <p>☐ NEJ, skriftlig motivering ska bifogas, bilaga _____.</p> <p>☐ JA</p> <p>Denna sanningsförsäkran ska tolkas och tillämpas i enlighet med Konkurrensverkets allmänna råd (KKVFS 2010:2) för tillämpningen av förordningen (2006:260) om antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt.</p>	
Underleverantör	Om underleverantör omfattas av antidiskrimineringsvillkoren ska dennes sanningsförsäkran bifogas, bilaga _____.	
Försäkran om behörighet	Jag/vi försäkrar genom min/vår namnunderskrift här nedan att jag/vi är behörig/behöriga att med bindande verkan för leverantören lämna denna sanningsförsäkran.	
Underskrift	Ort	Datum
	Namnteckning	
	Namnförtydligande/befattning	

KKVFS (2010:2)

[KKV's bilaga 3 återges ej här; red.anm.]

Lag (2010:1350) om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden

(senast ändrad genom SFS 2012:475)

1 § För att tillgodose de behov av uppgifter om marknads- och konkurrensförhållanden som Konkurrensverket har för att främja en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet och en effektiv offentlig upphandling får Konkurrensverket ålägga

1. ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter eller klanningar, eller
2. en kommun eller ett landsting som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur att redovisa kostnader och intäkter i verksamheten.

Ett åläggande gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

2 § Uppgiftsskyldigheten enligt denna lag omfattar inte

1. utredning i enskilda ärenden som rör tillämpning av konkurrenslagen (2008:579),
2. utredning i enskilda ärenden som rör tillämpning av lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, lagen (2008:962) om valfrihetssystem eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,
3. överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller andra anställningsvillkor,
4. företagshemligheter av teknisk natur, eller
5. skriftlig handling vars innehåll kan antas vara sådant att en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne om innehållet, och som innehas av advokaten eller biträdet eller den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller. *Lag (2012:475)*

3 § Den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag får inte betungas onödigt.

4 § Ett åläggande enligt 1 § får förenas med vite. Detta gäller dock inte om åläggandet riktar sig mot någon i dennes egenskap av upphandlande myndighet enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, upphandlande enhet enligt lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller upphandlande myndighet eller enhet enligt lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

Talan om utdömmande av vite som förelagts med stöd av denna lag förs av Konkurrensverket vid tingsrätt. Stockholms tingsrätt är alltid behörig att pröva en sådan talan.

Lag (2012:475)

5 § Beslut av Konkurrensverket om åläggande enligt 1 § får överklagas hos Marknadsdomstolen. Vid handläggningen i Marknadsdomstolen tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden. I fråga om rättegångskostnader tillämpas dock 31 kap. rättegångsbalken.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

2012:475

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2012.

Propositioner

SFS 2010:1350

Prop. 2009/10:218

SFS 2012:475

Prop. 2011/12:88

Övriga
författ-
ningar

Förordning (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket

(senast ändrad genom SFS 2014:60)

Uppgifter	190
Samverkan	192
Ledning	192
Särskilda organ	192
Rådet för forskningsfrågor	192
Rådet för upphandlingsfrågor	192
Anställningar och uppdrag	192
Personalansvarsnämnd	192
Tillämpligheten av viss förordning	192
Avgifter	192
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	192

Uppgifter

1 § Konkurrensverket är förvaltningsmyndighet för konkurrensfrågor och den offentliga upphandlingen.

2 § Konkurrensverket ska verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna och marknadens aktörer.

Konkurrensverket ska se till att de regelverk och rutiner verket disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag. *Förordning (2008:1231)*

3 § Konkurrensverket ska fullgöra de uppgifter som följer av

1. konkurrenslagen (2008:579),
2. 18 kap. 1 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, 18 kap. 1 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och 18 kap. 1 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,
3. lagen (1986:436) om näringsförbud,
4. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
5. 10 kap. 7 § lagen (2008:962) om valfrihetssystem,
6. 22 § lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering,
7. förordningen (1994:1808) om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område, och
8. konkurrensförordningen (2008:604).

Konkurrensverket är tillsynsmyndighet då Arbetsförmedlingen tillämpar lagen om valfrihetssystem i enlighet med lagen (2010:536) om valfrihet hos Arbetsförmedlingen eller lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Vid tillsynen tillämpas 10 kap. 8 § lagen om valfrihetssystem. *Förordning (2013:387)*

4 § Konkurrensverket ska utöver vad som följer av 3 §

1. uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i offentlig och privat verksamhet och mot en effektiv offentlig upphandling, lämna förslag till konkurrensutsättning och till regelreformer samt följa upp utvecklingen på konkurrens- och upphandlingsområdet,
2. fullgöra den övervakning och rapportering i fråga om detaljhandel med alkohol som överenskommit mellan Sverige och Europeiska kommissionen,
3. avge yttranden enligt 23 § förordningen (2003:396) om elektronisk kommunikation,
4. inom sina verksamhetsområden och i lämplig omfattning utförda allmänna råd,
5. samla in uppgifter för statistikändamål,

6. när verket från allmän domstol eller Marknadsdomstolen får en kopia av en dom eller ett slutligt beslut som gäller tillämpningen av artikel 101 eller artikel 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt utan dröjsmål översända domen eller beslutet till Europeiska kommissionen,
7. till Regeringskansliet årligen överlämna kopior av domar och slutliga beslut som gäller tillämpningen av 16 kap. 14 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller 16 kap. 14 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, och
8. fullgöra de uppgifter som ska skötas av nationell konkurrensmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1227/2011 av den 25 oktober 2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi.

I fråga om offentlig upphandling ska Konkurrensverket utveckla och förvalta ett upphandlingsstöd samt bidra till att hela inköpsprocessen kan genomföras elektroniskt och delta i standardiseringen av processen. I myndighetens arbete ingår att

1. tillhandahålla metod- och kompetensstöd för innovationsupphandling, och
2. utveckla och sprida hjälpmedel och metoder för offentlig upphandling.

Förordning (2014:60)

5 § Konkurrensverket ska till Europeiska kommissionen

1. senast den 31 mars varje år överlämna en förteckning över vilka offentliga företag inom tillverkningsindustrin och holdingföretag som omfattas av rapporteringsskyldighet enligt 8 § lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., och
2. årligen, och senast inom nio månader efter det att företagets räkenskapsår gått till ända, överlämna handlingar och annan ekonomisk information om sådana företag som sågs i 1.

Konkurrensverket ska vidare, om kommissionen begär det, överlämna information från en öppen eller en separat redovisning enligt 3 och 4 §§ samma lag. Detsamma gäller annan information som behövs för att utvärdera dessa redovisningar. *Förordning (2010:645)*

6 § Konkurrensverket ska bidra till den internationella utvecklingen på konkurrens- och upphandlingsområdena. Verket får vid behov samverka med motsvarande myndigheter i andra länder. *Förordning (2013:387)*

7 § Konkurrensverket får, när det är nödvändigt för genomförandet av avtal mellan Danmark, Island, Norge och Sverige om samarbete i konkurrensfrågor, på eget initiativ eller efter förfrågan lämna ut uppgifter till konkurrensmyndigheterna i Danmark, Island och Norge utan hinder av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Uppgifter som lämnas ut enligt första stycket får i det enskilda fallet förenas med villkor för användandet, om det krävs med hänsyn till den enskildes rätt eller från allmän synpunkt. *Förordning (2010:645)*

8 § Konkurrensverket ska i lämplig omfattning informera företag, upphandlande myndigheter, upphandlande enheter och andra berörda om

1. avgöranden i konkurrens- och upphandlingsärenden,
2. tillämpningen av konkurrenslagen (2008:579), lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet, och
3. Europeiska unionens konkurrens- och upphandlingsregler.

Konkurrensverket ska främja ett konkurrensinriktat synsätt och verka för en enhetlig tillämpning av de nationella upphandlingsreglerna.

Konkurrensverket ska ge länsstyrelserna sådant underlag som de behöver för sina uppgifter på konkurrensområdet. *Förordning (2011:1042)*

9 § Konkurrensverket ska underrätta Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten innan verket väcker talan om eller ansöker om näringsförbud enligt 8 b § lagen (1986:436) om näringsförbud. *Förordning (2008:611)*

Samverkan

10 § Konkurrensverket ska sträva efter en effektiv samverkan med myndigheter, länsstyrelser och andra berörda aktörer och bör vidare samråda med de myndigheter som berörs av verkets förslag till åtgärder.

Ledning

11 § Konkurrensverket leds av en myndighetschef.

Särskilda organ

Rådet för forskningsfrågor

12 § Till Konkurrensverket är ett råd för forskningsfrågor knutet. Rådet har till uppgift att stimulera forskningen på konkurrens- och upphandlingsområdet samt att tillföra verket sådana resultat från utvecklingen främst inom de ekonomiska och juridiska vetenskaperna som kan ha betydelse för verksamheten.

Rådet ska delta i beredningen av ärenden om fördelning av medel från anslaget för konkurrens- och upphandlingsforskning. Beslut i sådana frågor fattas av Konkurrensverket efter förslag av rådet.

13 § Rådet för forskningsfrågor består av myndighetschefen, som är ordförande, och högst tio andra ledamöter, vilka utses av Konkurrensverket.

Rådet för upphandlingsfrågor

14 § Till Konkurrensverket är ett råd för upphandlingsfrågor knutet. Rådets medlemmar utses av verket bland personer som har erfarenhet av offentlig upphandling eller sakkunskap i upphandlingsfrågor.

Rådet ska utgöra ett forum för erfarenhetsutbyte i fråga om såväl allmänna upphandlingsfrågor som frågor om behovet av åtgärder för att stödja utvecklingen mot en effektiv offentlig upphandling.

Anställningar och uppdrag

15 § Generaldirektören är myndighetschef.

Personalansvarsnämnd

16 § Vid Konkurrensverket ska det finnas en personalansvarsnämnd.

Tillämpligheten av viss förordning

17 § I administrativa ärenden ska Konkurrensverket tillämpa personalföreträdarförordningen (1987:1101).

Avgifter

18 § Konkurrensverket får mot ersättning utföra uppdrag åt Regeringskansliet, andra myndigheter samt åt kommittéer och utredare.

Konkurrensverket får ta ut avgifter för varor och tjänster med stöd av 4 § första stycket avgiftsförordningen (1992:191) utan hinder av den begränsning som följer av andra stycket samma paragraf.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

2013:387

| Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2013.

2013:1093

| Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2014.

2014:60

| Denna förordning träder i kraft den 1 mars 2014.

Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område

(senast ändrad genom SFS 1994:1513)

1 kap. Om slutande av avtal	193
2 kap. Om fullmakt	194
3 kap. Om rättshandlingars ogiltighet	196
4 kap. Allmänna bestämmelser	197
Propositioner	198

1 kap. Om slutande av avtal

1 § Anbud om slutande av avtal och svar å sådant anbud vare, efter ty här nedan i 2–9 §§ sägs, bindande för den, som avgivit anbudet eller svaret.

Vad i nämnda paragrafer stadgas skall lända till eftererrättelse, så vitt ej annat följer av anbudet eller svaret eller av handelsbruk eller annan sedvänja.

I fråga om avtal, för vars giltighet enligt lag fordras iakttagande av viss form, gälla vad särskilt är stadgat.

2 § Har anbudsgivaren bestämt viss tid för svar, skall han anses hava föreskrivit, att svaret skall inom den tid komma honom till handa.

Är i brev eller telegram, vari anbud göres, viss tidrymd utsatt för svaret, skall denna räknas från den dag brevet är dagtecknat eller den tid på dagen telegrammet är inlämnat för befordran.

3 § Göres anbud i brev eller telegram utan att tid för svar däri utsättes, måste antagande svar komma anbudsgivaren till handa inom den tid, som vid anbudets avgivande skäligen kunde av honom beräknas åtgå. Vid beräkningen av nämnda tid äge anbudsgivaren, där ej annat föränledes av omständigheterna, förutsätta, att anbudet framkommer i rätt tid samt att svaret avsändes utan uppskov efter det anbudstagaren åtnjutit skäligen betänketid och icke varder under vägen försenat; är anbudet gjort i telegram, äge anbudsgivaren tillika förutsätta att svaret befordras på enahanda sätt eller annorledes kommer honom lika tidigt till handa.

Anbud, som göres muntligen utan att anstånd med svaret medgives, måste omedelbart antagas.

4 § Antagande svar, som för sent kommer anbudsgivaren till handa, skall gälla såsom nytt anbud.

Vad nu är sagt äge dock icke tillämpning, där den, som avsänt svaret, utgår från att det framkommit i rätt tid och mottagaren måste inse detta. I ty fall åligger det denne, om han icke vill godtaga svaret, att utan oskäligt uppehåll giva avsändaren meddelande därom; underlåter han det, anses avtal hava genom svaret kommit till stånd.

5 § Avslås anbud, vare det förfallet, ändå att den tid, varunder det eljest skolat gälla, ej gått till ända.

6 § Svar, som innehåller, att anbud antages, men som på grund av tillägg, inskränkning eller förbehåll icke överensstämmer med anbudet, skall gälla såsom avslag i förening med nytt anbud.

Vad nu är sagt äge dock icke tillämpning, där den, som avgav svaret, anser det överensstämma med anbudet och mottagaren måste inse detta. I ty fall åligger det denne, om han icke vill godtaga svaret, att utan oskäligt uppehåll giva meddelande därom; underlåter han det, skall avtal i enlighet med svarets innehåll anses hava kommit till stånd.

7 § Anbud eller svar, som återkallas, vare ej gällande, där återkallelsen kommer den, till vilken anbudet eller svaret är riktat, till handa innan han tager del av detta eller samtidigt därmed.

8§ Har den, som avgivit anbud, förklarat sig icke påfordra uttryckligt svar därå, eller utvisa omständigheterna, att han ej förväntar sådant, vare anbudstagaren ändock pliktig att på förfrågan giva besked, om han vill antaga anbudet; underlåter han det, anses anbudet förfallet.

Angående vissa fall, då underlåtenhet att avböja anbud anses såsom antagande, är särskilt stadgat.

9§ Där någon i meddelande, som eljest vore att anse såsom anbud, använt orden "utan förbindelse", "utan obligo" eller liknande uttryck, anses meddelandet allenast såsom uppfordran att avgiva anbud av det innehåll meddelandet giver vid handen. Inkommer sådant anbud inom rimlig tid därefter från någon, vilken blivit sålunda uppfordrad att avgiva anbud, och måste mottagaren inse, att anbudet framkallats genom hans uppfordran, åligger det honom, där han icke vill antaga detsamma, att utan oskäligt uppehåll giva meddelande därom till anbudsgivaren; underlåter han det, skall han anses hava antagit anbudet.

2 kap. Om fullmakt

10§ Den, som åt annan givit fullmakt att sluta avtal eller eljest företaga rättshandlingar, varder omedelbart berättigad och förpliktad i förhållande till tredje man genom rättshandling, som fullmäktigen inom fullmaktens gränser företager i fullmaktsgivarens namn.

Där någon såsom anställd i annans tjänst eller eljest i följd av avtal med annan intager en ställning, varmed enligt lag eller sedvänja följer viss behörighet att handla å dennes vägnar, anses han hava fullmakt att företaga rättshandlingar, som falla inom gränserna för denna behörighet.

11§ Har fullmäktigen vid företagande av rättshandling handlat i strid mot särskilda inskränkande föreskrifter av fullmaktsgivaren, vare rättshandlingen ej gällande mot denne, såframt tredje man insåg eller bort inse, att fullmäktigen sålunda överskred sin befogenhet.

Är fullmakten av sådan beskaffenhet, som i 18 § avses, vare rättshandling, som fullmäktigen med överskridande av sin befogenhet företagit, icke gällande mot fullmaktsgivaren, ändå att tredje man var i god tro.

12§ Vill fullmaktsgivaren återkalla fullmakt, som avses i 13–16 §§, åligger det honom, även om han meddelat fullmäktigen, att han icke längre vill låta fullmakten gälla, att iakttaga vad i nämnda paragrafer för varje fall föreskrives; äro flera av dessa föreskrifter var för sig tillämpliga å samma fullmakt, skola de alla iakttagas.

Tredje man, hos vilken en fullmakt återkallats på det i 13 § angivna sätt, äge dock icke åberopa, att återkallelse ej skett på annat sätt.

13§ Fullmakt, som bragts till tredje mans kännedom genom ett till honom särskilt riktat meddelande från fullmaktsgivaren, är återkallad, när särskilt meddelande från fullmaktsgivaren, att fullmakten icke vidare skall gälla, kommit tredje man till handa.

14§ Fullmakt, som blivit av fullmaktsgivaren i tidning eller annorledes allmänligen kungjord, återkallas genom tillkännagivande, som kungöres i enahanda ordning.

Möter hinder häremot, skall återkallelsen på annat lika verksamt sätt tillkännagivas. Fullmaktsgivaren äge, där han det äskar, hos myndighet, som i 17 § sägs, erhålla anvisning, huru han i sådant avseende har att förfara.

15§ Fullmakt, som avses i 10 § andra stycket, återkallas därigenom att fullmäktigen avlägsnas från tjänst eller annan ställning, i kraft varav han varit befullmäktigad.

16§ Fullmakt, vilken innefattas i sådan skriftlig handling, som utgives till fullmäktigen för att av honom innehavas och företes för tredje man, återkallas därigenom att fullmaktsgivaren återtager eller låter förstöra handlingen.

Fullmäktigen är pliktig att på begäran av fullmaktsgivaren återställa fullmaktshandlingen.

17§ Visar fullmaktsgivaren sannolika skäl, att handling, som i 16§ omförmäles, förkommit eller att han av annan orsak icke utan dröjsmål kan få den åter, må handlingen, efter ty här nedan sägs, förklaras kraftlös.

Ansökan härom göres hos tingsrätten i den ort, inom vilken fullmaktsgivaren bor. Finnes ansökan kunna bifallas, skall tingsrätten utfärda och sökanden låta i Post- och Inrikes Tidningar införa kungörelse, att handlingen efter utgången av viss tid, som må bestämmas till högst fjorton dagar efter kungörelsens införande, skall vara kraftlös. Kungörelsen skall jämväl, där tingsrätten det föreskriver, införas i annan tidning, en eller flera gånger, innan den införes i Post- och Inrikes Tidningar. *Lag (1981:799)*

18§ Fullmakt, som grundar sig allenast å fullmaktsgivarens meddelande till fullmäktigen, är återkallad, när meddelande från fullmaktsgivaren, att fullmakten icke vidare skall gälla, kommit fullmäktigen till handa.

19§ I fall, då fullmaktsgivaren har särskild anledning att befara, att fullmäktigen, oaktat fullmakten återkallats eller fullmaktshandlingen förklarats kraftlös, kommer att på grund av fullmakten företaga rättshandling gent emot viss man, vilken kan antagas sakna vetskap om dess upphörande, åligger det honom att, där så ske kan, giva denne meddelande, att fullmakten icke vidare skall gälla. Underlåter han det, må han, såframt den, gent emot vilken rättshandlingen företagits, var i god tro, icke mot denne åberopa fullmaktens upphörande.

20§ Har fullmaktsgivaren utan att i ovan stadgad ordning bringa fullmakten till upphörande tillsagt fullmäktigen att icke göra bruk av fullmakten eller annorledes givit till känna sin vilja, att fullmakten icke vidare skall gälla, vare rättshandling, som fullmäktigen företager, icke gällande mot fullmaktsgivaren, såframt tredje man ägde eller bort äga kännedom om förhållandet.

21§ Dör fullmaktsgivaren, vare fullmakten ändock gällande, för så vitt ej särskilda omständigheter föranleda, att den skall vara förfallen. Ändå att sådana omständigheter äro för handen, vare dock rättshandling, som fullmäktigen företager, gällande mot dödsboet, där tredje man varken ägde eller bort äga vetskap om dödsfallet och dess betydelse för fullmäktigens behörighet att företaga rättshandlingen; är fullmakten sådan, som i 18§ avses, erfordras för rättshandlingens giltighet, att ej heller fullmäktigen ägde eller bort äga sådan vetskap, då han företog rättshandlingen.

Rättshandling, som, efter vad nu sagts, är gällande mot dödsboet, äge, där den dödes egendom varder avträdd till konkurs, icke mot borgenärerna större verkan än den skulle haft, om den företagits av stärbhusdelägarna.

22§ Om fullmaktsgivaren får en förvaltare enligt föräldrabalken, har en rättshandling som fullmäktigen företar och som omfattas av förvaltarens uppdrag inte större verkan än den skulle ha haft, om fullmaktsgivaren själv hade företagit rättshandlingen.

Lag (1988:1264)

23§ Varder fullmaktsgivarens egendom avträdd till konkurs, har rättshandling, som fullmäktigen företager, icke större verkan mot konkursboet än den skulle haft, om fullmaktsgivaren själv företagit den. Är fullmakten sådan som avses i 18§, kan rättshandlingen ej göras gällande mot boet, om fullmäktigen ägde eller bort äga kännedom om konkursen när han företog rättshandlingen. *Lag (1975:246)*

24§ Utan hinder därav att fullmaktsgivaren icke vidare råder över sig och sitt gods, må fullmäktigen, intill dess erforderliga åtgärder kunna vidtagas av den, som enligt lag äger handla å fullmaktsgivarens vägnar, i kraft av fullmakten företaga sådana rättshandlingar, som äro nödiga för att skydda fullmaktsgivaren eller hans konkursbo mot förlust.

25§ Den, som uppträder såsom fullmäktig för annan, ansvarar för att han har erforderlig fullmakt och är förty, där han ej förmår styrka, att han handlat efter fullmakt eller att den rättshandling, varom fråga är, blivt godkänd av den uppgivne huvudmannen eller ändock

är gällande mot honom, pliktig att ersätta tredje man all skada, som denne lider därigenom att han icke kan göra rättshandlingen gällande mot huvudmannen.

Vad sålunda är stadgat skall dock icke äga tillämpning, där tredje man insåg eller bort inse, att fullmakt ej förefanns eller att förefintlig fullmakt överskreds; ej heller där den, som företog rättshandlingen, handlade på grund av fullmakt, vilken i följd av någon särskild omständighet, varom han icke ägde kunskap och varom tredje man ej heller kunde med fog förutsätta, att han skulle hava kännedom, icke kan göras gällande mot huvudmannen.

26 § Vad här ovan i detta kapitel är stadgat om fullmakt att företaga rättshandlingar skall äga motsvarande tillämpning i fråga om fullmakt att företräda fullmaktsgivaren vid rättshandlingar, som företagas gentemot honom.

27 § I fråga om återkallelse av prokura, som blivit till handelsregistret anmäld, skall vad i 13 och 19 §§ handelsregisterlagen (1974:157) är stadgat lända till efterrättelse. Har återkallelsen blivit införd i handelsregistret och kungjord i Post- och Inrikes Tidningar, är firmans innehavare icke pliktig att jämväl på annat sätt återkalla fullmakten.

Fullmakt att sluta avtal om köp, byte eller gåva av fast egendom skall vara skriftlig. Har sådan fullmakt blivit, efter ty i 16 och 17 §§ sägs, återkallad eller för kraftlös förklarad, vare fullmakten utan verkan.

Genom vad här ovan i detta kapitel stadgas därom, att rättshandling av fullmäktigen i vissa fall icke är gällande mot fullmaktsgivaren, sker ej ändring i vad 18 kap. 3 § handelsbalken innehåller angående verkan därav att vad som genom sådan rättshandling åtkommit blivit använt till fullmaktsgivarens nytta. *Lag (1977:672)*

3 kap. Om rättshandlingars ogiltighet

28 § Rättshandling, den någon blivit rättsstridigt tvungen att företaga, vare, där tvånget utövats genom våld å person eller genom hot, som innebär trängande fara, icke gällande mot den tvungne.

Har tvånget utövats av annan än den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, och var denne i god tro, åligger det dock den tvungne, där han vill mot honom åberopa tvånget, att utan oskäligt uppehåll efter det tvånget upphörde giva honom meddelande därom vid äventyr, om sådant underlåtes, att rättshandlingen varder gällande.

29 § Rättshandling, den någon utan användande av sådana tvångsmedel, som i 28 § avses, rättsstridigt tvungit en annan att företaga, vare ej gällande mot den tvungne, där den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, själv utövade tvånget eller ock insett eller bort inse, att rättshandlingen framkallats genom rättsstridigt tvång från annans sida.

30 § Där den, gent emot vilken en rättshandling företagits, framkallat densamma genom svikligt förledande eller ock insett eller bort inse, att den, som företog rättshandlingen, blivit svikligen förledd därtill av annan, vare rättshandlingen icke gällande mot den förledd.

Har den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, svikligen uppgivit eller förtegat omständigheter, som kunna antagas vara av betydelse för rättshandlingen, skall han anses hava därigenom framkallat densamma, såframt det ej visas, att det svikliga förfarandet icke inverkat å rättshandlingen.

31 § Har någon begagnat sig av annans trångmål, oförstånd, lättsinne eller beroende ställning till att taga eller betinga sig förmåner, vilka stå i uppenbart missförhållande till det vederlag, som må hava blivit erlagt eller utfäst, eller för vilka något vederlag icke skall utgå, vare rättshandling, som sålunda tillkommit, icke gällande mot den förfördelade.

Lag samma vare, där sådant otillbörligt förfarande, som i första stycket avses, ligger annan till last än den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, och denne ägde eller bort äga kunskap därom.

Om avtal rörande bärgning gälle vad särskilt är stadgat. *Lag (1987:329)*

32 § Den, som avgivit en viljeförklaring, vilken i följd av felskrivning eller annat misstag å hans sida fått annat innehåll än åsyftat varit, vare icke bunden av viljeförklaringens innehåll, där den, till vilken förklaringen är riktad, insåg eller bort inse misstaget.

Varder en avgiven viljeförklaring, som befordras genom telegram eller framföres muntligen genom bud, till följd av fel vid telegraferingen eller oriktigt återgivande genom budet till innehållet förvanskad, vare avsändaren, ändå att mottagaren var i god tro, icke bunden av förklaringen i det skick den framkommit. Vill avsändaren av anledning som nu sagts icke låta förklaringen gälla, åligger det honom dock att giva mottagaren meddelande därom utan oskäligt uppehåll efter det förvanskningen kommit till hans kunskap; underlåter han det, och var mottagaren i god tro, vare förklaringen gällande sådan den framkommit.

33 § Rättshandling, som eljest vore att såsom giltig anse, må ej göras gällande, där omständigheterna vid dess tillkomst voro sådana, att det skulle strida mot tro och heder att med vetskap om dem åberopa rättshandlingen, och den, gent emot vilken rättshandlingen företogs, måste antagas hava ägt sådan vetskap.

34 § Har skuldebrev, kontrakt eller annan skriftlig handling upprättats för skens skull, må utan hinder därav fordran eller rättighet, som den enligt handlingens innehåll berättigade på grund av densamma överlåtit å annan, göras gällande av förvärvaren, såframt denne var i god tro vid sitt förvärv.

35 § Har någon underskrivit skuldebrev eller annan handling, som är gällande i innehavarens hand eller eljest av löpande beskaffenhet, vare handlingen, ändå att den utan hans vilja kommit ur hans besittning, gällande mot honom, där den efter överlåtelse förvärvats av någon, som därvid var i god tro.

År kvitto å ett penningbelopp utan borgenärens vilja kommet ur hans besittning, vare utan hinder därav betalning, som gäldenären, när fordringen är förfallen, i god tro erlägger mot bekommande av kvittot, gällande mot borgenären.

36 § Avtalsvillkor får jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Har villkoret sådan betydelse för avtalet att det icke skäligen kan krävas att detta i övrigt skall gälla med oförändrad innehåll, får avtalet jämkas även i annat hänseende eller i sin helhet lämnas utan avseende.

Vid prövning enligt första stycket skall särskild hänsyn tagas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller eljest intager en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.

Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning i fråga om villkor vid annan rättshandling än avtal.

I fråga om jämkning av vissa avtalsvillkor i konsumentförhållanden gäller dessutom 11 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. *Lag (1994:1513)*

37 § Förbehåll att pant eller annan säkerhet skall vara förverkad, om den förpliktelse för vars fullgörande säkerheten ställts icke rätteligen fullgöres, är utan verkan. *Lag (1976:185)*

38 § Har någon för att förebygga konkurrens betingat sig av annan att denne icke skall bedriva verksamhet av visst slag eller icke taga anställning hos någon som bedriver sådan verksamhet, är den som gjort utfästelsen icke bunden därav i den mån utfästelsen sträcker sig längre än vad som kan anses skäligt. *Lag (1976:185)*

4 kap. Allmänna bestämmelser

39 § Är enligt denna lag giltigheten av avtal eller annan rättshandling beroende därav att den, gentemot vilken rättshandlingen företogs, icke ägde eller bort äga vetskap om visst förhållande eller eljest var i god tro, skall hänsyn tagas till vad han insåg eller bort inse vid den tidpunkt, då rättshandlingen blev honom kunnig. Dock må, där särskilda omständigheter sådant föranleda, hänsyn jämväl tagas till den insikt han vunnit eller bort vinna efter nämnda tidpunkt, men innan rättshandlingen inverkat bestämmande på hans handlings sätt.

40 § Skall någon enligt denna lag giva annan ett meddelande, vid äventyr att eljest avtal anses slutet eller anbud antaget eller rättshandling, som av honom eller å hans vägnar företagits, bliver mot honom gällande, och varder sådant meddelande inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, må ej den omständigheten, att meddelandet försenas eller icke kommer fram, föranleda därtill att avsändaren icke anses hava fullgjort vad honom åligger.

I fråga om återkallelse av anbud eller svar eller av fullmakt gäller vad i 7, 13 och 18 §§ är stadgat.

41 § Genom denna lag upphävas 1 kap. 1 § och 9 kap. 9 § handelsbalken, 2 och 3 §§ i lagen d. 14 juni 1901 angående ocker samt vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stadgat stridande mot här ovan givna bestämmelser.

Propositioner

SFS 1915:218

Prop. saknas

SFS 1955:231

Prop. saknas

SFS 1955:629

Prop. saknas

SFS 1970:1006

Prop. 1970:145

SFS 1975:246

Prop. 1975:6

SFS 1976:185

Prop. 1975/76:81

SFS 1977:672

Prop. 1976/77:63

SFS 1981:799

Prop. 1980/81:84

SFS 1987:329

Prop. 1986/87:72

SFS 1988:1264

Prop. 1987/88:124

SFS 1994:1513

Prop. 1994/95:17

Lag (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid

(senast ändrad genom SFS 2011:488)

1 § Då enligt lag eller särskild författning tid skall räknas efter vecka, månad eller år, varde den dag för slutdag ansedd, som genom sitt namn i veckan eller sitt tal i månaden motsvarar den, från vilken tidräkningen börjas. Finnes ej motsvarande dag i slutmånaden, varde den månadens sista dag ansedd för slutdag.

2 § Infaller den tid, då enligt lag eller särskild författning en åtgärd senast ska vidtas, på en söndag, annan allmän helgdag, lördag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton, får åtgärden vidtas nästa vardag.

Första stycket gäller inte i fråga om

1. de frister för häkningsframställning och häkningsförhandling som anges i 24 kap. 12 och 13 §§, 17 § fjärde stycket och 19 § rättegångsbalken, och
2. den frist för sammanträde i ärende om kontaktförbud avseende gemensam bostad som anges i 19 § andra stycket lagen (1988:688) om kontaktförbud. *Lag (2011:488)*

Propositioner

SFS 1930:173

Prop. saknas

SFS 1935:100

Prop. saknas

SFS 1961:70

Prop. saknas

SFS 1962:55

Prop. saknas

SFS 1965:127

Prop. saknas

SFS 1974:756

Prop. 1974:147

SFS 1987:1212

Prop. 1986/87:112

SFS 1988:28

Prop. saknas

SFS 2005:44

Prop. 2004/05:34

SFS 2011:488

Prop. 2010/11:45

UTDRAG

Tryckfrihetsförordning (1949:105)

2 kap. Om allmänna handlingars offentlighet (6 §)

6 § Handling anses inkommen till myndighet, när den har anlänt till myndigheten eller kommit behörig befattningshavare till handa. I fråga om upptagning som avses i 3 § första stycket gäller i stället att den anses inkommen till myndighet när annan har gjort den tillgänglig för myndigheten på sätt som angives i 3 § andra stycket.

Tävlingsskrift, anbud eller annan sådan handling som enligt tillkännagivande skall avlämnas i förseglat omslag anses ej inkommen före den tidpunkt som har bestämts för öppnandet. Åtgärd som någon vidtager endast som led i teknisk bearbetning eller teknisk lagring av handling, som myndighet har tillhandahållit, skall ej anses leda till att handling är inkommen till den myndigheten. *Lag (1976:954)*

UTDRAG

Förvaltningslag (1986:223)**Inkommande handlingar (10 §)**

10 § En handling anses komma in till en myndighet den dag då handlingen, eller en avi om en betald postförsändelse som innehåller handlingen, anländer till myndigheten eller kommer en behörig tjänsteman till handa. Underrättas en myndighet särskilt om att ett telegram till myndigheten finns hos ett företag som driver televerksamhet, anses telegrammet komma in redan när underrättelsen når en behörig tjänsteman.

Kan det antas att handlingen eller en avi om denna en viss dag har lämnats i myndighetens lokal eller avskilts för myndigheten på en postanstalt, anses den ha kommit in den dagen, om den kommer en behörig tjänsteman till handa närmast följande arbetsdag.

Ett telegram eller annat meddelande som inte är underskrivet skall bekräftas av avsändaren genom en egenhändigt undertecknad handling, om myndigheten begär det.

Lag (1993:611)

Jäv (11 och 12 §§)

11 § Den som skall handlägga ett ärende är jävig

1. om saken angår honom själv eller hans make, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom själv eller någon närstående,
2. om han eller någon närstående är ställföreträdare för den som saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång,
3. om ärendet har väckts hos myndigheten genom överklagande eller underställning av en annan myndighets beslut eller på grund av tillsyn över en annan myndighet och han tidigare hos den andra myndigheten har deltagit i den slutliga handläggningen av ett ärende som rör saken,
4. om han har fört talan som ombud eller mot ersättning biträtt någon i saken, eller
5. om det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet.

Från jäv bortses när frågan om opartiskhet uppenbarligen saknar betydelse.

12 § Den som är jävig får inte handlägga ärendet. Han får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan vidta utan olägligt uppskov.

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom, skall självmant ge det till känna.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot någon och har någon annan inte trätt i hans ställe, skall myndigheten snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om myndigheten inte är beslutför utan honom och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

Ett beslut i en jävsfråga får överklagas endast i samband med överklagande av det beslut varigenom myndigheten avgör ärendet.

UTDRAG

Kommunallag (1991:900)**6 kap. Styrelsen och övriga nämnder (24–27, 33 och 34 §§)***Jäv*

24 § En förtroendevald eller en anställd som är jävig i ett ärende hos en nämnd får inte delta eller närvara vid handläggningen av ärendet. Denne får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan vidta utan olägligt uppskov.

Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom, skall självmant ge det till känna.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot någon och har någon annan inte trätt i hans ställe, skall nämnden snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om nämnden inte är beslutför utan honom och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

Ett beslut i en jävsfråga får överklagas endast i samband med överklagande av det beslut varigenom nämnden avgör ärendet. *Lag (1994:690)*

25 § En förtroendevald eller en anställd hos kommunen eller landstinget är jävig, om

1. saken angår honom själv eller hans make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom själv eller någon närstående,
2. han eller någon närstående är ställföreträdare för den som saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång,
3. ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som han själv är knuten till,
4. han har fört talan som ombud eller mot ersättning biträdd någon i saken, eller
5. det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet. *Lag (2003:519)*

26 § Från jäv bortses när frågan om opartiskhet oppenbarligen saknar betydelse.

27 § Om ett ärende hos en nämnd berör ett aktiebolag där kommunen eller landstinget äger minst hälften av aktierna eller en stiftelse där kommunen eller landstinget utser minst hälften av styrelseledamöterna, skall jäv enligt 25 § 2 eller 5 inte anses föreligga enbart på grund av att den som handlägger ärendet är ställföreträdare för bolaget eller stiftelsen eller på något annat sätt är knuten dit. Vad som nu har sagts gäller inte när en nämnd handlägger ärenden som avser myndighetsutövning mot enskilda.

Jäv enligt 25 § 5 skall inte heller anses föreligga enbart på grund av att den som handlägger ett ärende hos en nämnd tidigare har deltagit i handläggningen av ärendet hos en annan nämnd. *Lag (2003:519)*

Delegering av ärenden inom en nämnd

33 § En nämnd får uppdra åt ett utskott, åt en ledamot eller ersättare eller åt en anställd hos kommunen eller landstinget att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 34 §.

En gemensam nämnd får även under samma förutsättningar uppdra åt en anställd i någon av de samverkande kommunerna eller landstingen att besluta på nämndens vägnar. *Lag (1997:550)*

34 § I följande slag av ärenden får beslutanderätten inte delegeras:

1. ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,
2. framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,
3. ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,
4. ärenden som väckts genom medborgarförslag och som överlåtit till nämnden, och
5. vissa ärenden som anges i särskilda föreskrifter. *Lag (2007:68)*

UTDRAG

Lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

6 kap. Övriga befogenhetsutvidgande bestämmelser (4–7 §§)

Kommunal delegation

Upphandling

4 § En nämnd i en kommun, i ett landsting eller i ett kommunalförbund får efter överenskommelse med en inköpscentral uppdra åt anställda i inköpscentralen att i en upphandling besluta på nämndens vägnar. Detta gäller under förutsättning att inköpscentralen har anlåtats av nämnden för att medverka vid upphandlingen i egenskap av ombud enligt

1. 4 kap. 22 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, eller
2. 4 kap. 4 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). *Lag (2012:389)*

4 a § En nämnd i en kommun, i ett landsting eller i ett kommunalförbund får efter överenskommelse med den myndighet som avses i 1 § andra stycket 2 lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering uppdra åt myndigheten att besluta på nämndens vägnar i ärenden enligt den lagen.

Uppdrag enligt första stycket får inte lämnas i de fall som avses i 6 kap. 34 § kommunallagen (1991:900). *Lag (2013:313)*

5 § Föreskrifterna i 6 kap. 33 § kommunallagen (1991:900) om uppdrag att besluta på nämndens vägnar tillämpas på ärenden enligt 4 § första stycket och 4 a § första stycket. *Lag (2013:313)*

6 § Beslut som anställda i en inköpscentral fattar på en nämnds vägnar ska anmälas till den som har lämnat uppdraget. Detsamma ska gälla beslut som den myndighet som avses i 4 a § fattar på en nämnds vägnar. *Lag (2013:313)*

7 § Föreskrifterna i 6 kap. 24–27 §§ kommunallagen (1991:900) om jäv tillämpas på anställda i inköpscentraler som fattar beslut på en nämnds vägnar. Detsamma ska gälla den som hos den myndighet som har fått ett uppdrag enligt 4 a § fattar beslut på en nämnds vägnar. *Lag (2013:313)*

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

2013:313

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

Övriga
författ-
ningar

UTDRAG

Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

AVDELNING I Inledande bestämmelser	204
1 kap. Lagens innehåll (1 §)	204
2 kap. Lagens tillämpningsområde	204
AVDELNING IV Sekretess till skydd för allmänna intressen	205
15 kap. Sekretess till skydd för rikets säkerhet eller dess förhållande till andra stater eller mellanfolkliga organisationer (1–2 och 4 §§)	205
Utrikessekretess	205
Sekretess i det internationella samarbetet	205
Utrikessekretess vid direktåtkomst	206
Försvarssekretess	206
Sekretessbrytande bestämmelse	206
Prövning av en begäran om utlämnande av handling	206
19 kap. Sekretess till skydd för det allmännas ekonomiska intresse (3 och 3 a §§)	206
Upphandling m.m.	206
Undantag från sekretess	207
AVDELNING V Sekretess till skydd för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden	207
31 kap. Sekretess till skydd för enskild i annan verksamhet med anknytning till näringslivet (3, 5 och 16–19 §§)	207
Affärs-, upplånings- och utlåningsverksamhet	207
Enskildas affärsförbindelser med myndigheter, m.m.	207
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	208

AVDELNING I Inledande bestämmelser**1 kap. Lagens innehåll (1 §)**

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om myndigheters och vissa andra organs handläggning vid registrering, utlämnande och övrig hantering av allmänna handlingar.

Lagen innehåller vidare bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar. Dessa bestämmelser avser förbud att röja uppgift, vare sig detta sker muntligen, genom utlämnande av allmän handling eller på något annat sätt. Bestämmelserna innebär begränsningar i yttrandefriheten enligt regeringsformen, begränsningar i den rätt att ta del av allmänna handlingar som följer av tryckfrihetsförordningen samt, i vissa särskilt angivna fall, även begränsningar i den rätt att meddela och offentliggöra uppgifter som följer av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

Vad som är en allmän handling framgår av 2 kap. tryckfrihetsförordningen.

Lagen består av sju avdelningar. Innehållet i dessa avdelningar är uppdelat enligt vad som framgår av 2–8 §§.

2 kap. Lagens tillämpningsområde

1 § Förbud att röja eller utnyttja en uppgift enligt denna lag eller enligt lag eller förordning som denna lag hänvisar till gäller för myndigheter.

Et sådant förbud gäller också för en person som fått kännedom om uppgiften genom att för det allmännas räkning delta i en myndighets verksamhet

1. på grund av anställning eller uppdrag hos myndigheten,
2. på grund av tjänsteplikt, eller
3. på annan liknande grund.

2 § Riksdagen och beslutande kommunala församlingar ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med myndigheter.

3 § Vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter ska i tillämpliga delar gälla också handlingar hos aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och stiftelser där kommuner eller landsting utövar ett rättsligt bestämmande inflytande. Sådana bolag, föreningar och stiftelser ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med myndigheter.

Kommuner och landsting ska anses utöva ett rättsligt bestämmande inflytande om de ensamma eller tillsammans

1. äger aktier i ett aktiebolag eller andelar i en ekonomisk förening med mer än hälften av samtliga röster i bolaget eller föreningen eller på något annat sätt förfogar över så många röster i bolaget eller föreningen,
2. har rätt att utse eller avsätta mer än hälften av ledamöterna i styrelsen för ett aktiebolag, en ekonomisk förening eller en stiftelse, eller
3. utgör samtliga obegränsat ansvariga bolagsmän i ett handelsbolag.

Vid tillämpningen av andra stycket 1–3 ska inflytande som utövas av en juridisk person över vilken en kommun eller ett landsting bestämmer på det sätt som anges i de nämnda punkterna anses utövat av kommunen eller landstinget.

Första stycket gäller också för handlingar som efter medgivande av en kommun eller ett landsting för viss bestämd tid förvaras hos aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar eller stiftelser där kommuner eller landsting tidigare har utövat ett rättsligt bestämmande inflytande.

Vad som föreskrivs om kommuner och landsting i första–tredje styckena tillämpas också på kommunalförbund.

4 § Vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter ska i tillämpliga delar gälla också handlingar hos de organ som anges i bilagan till denna lag, om handlingarna hör till den verksamhet som nämns där. Dessa organ ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med myndigheter.

5 § Ett enskilt organ ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med en myndighet när det hanterar sådana allmänna handlingar som det förvarar med stöd av lagen (1994:1383) om överlämnande av allmänna handlingar till andra organ än myndigheter för förvaring. Detsamma gäller Svenska kyrkan och dess organisatoriska delar vid hanteringen av allmänna handlingar som förvaras med stöd av lagen (1999:288) om överlämnande av allmänna handlingar till Svenska kyrkan eller någon av dess organisatoriska delar för förvaring, m.m.

AVDELNING IV Sekretess till skydd för allmänna intressen

15 kap. Sekretess till skydd för rikets säkerhet eller dess förhållande till andra stater eller mellanfolkliga organisationer (1–2 och 4 §§)

Utrikessekretess

1 § Sekretess gäller för uppgift som rör Sveriges förbindelser med en annan stat eller i övrigt rör annan stat, mellanfolklig organisation, myndighet, medborgare eller juridisk person i annan stat eller statslös, om det kan antas att det stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skadar landet om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

Sekretess i det internationella samarbetet

1 a § Sekretess gäller för uppgift som en myndighet har fått från ett utländskt organ på grund av en bindande EU-rättsakt eller ett av EU ingånget eller av riksdagen godkänt avtal med en annan stat eller med en mellanfolklig organisation, om det kan antas att Sveriges möjlighet att delta i det internationella samarbete som avses i rättsakten eller avtalet försämras om uppgiften röjs.

Motsvarande sekretess gäller för uppgift som en myndighet har inhämtat i syfte att överlämna den till ett utländskt organ i enlighet med en sådan rättsakt eller ett sådant avtal som avses i första stycket.

Om sekretess gäller enligt första eller andra stycket, får de sekretessbrytande bestämmelserna i 10 kap. 15–27 §§ och 28 § första stycket inte tillämpas.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

Om det finns särskilda skäl, får dock regeringen meddela föreskrifter om att sekretessen ska gälla under längre tid. *Lag (2013:972)*

Utrikessekretess vid direktåtkomst

1 b § Sekretess gäller för uppgift som en myndighet har elektronisk tillgång till i en upptagning för automatiserad behandling hos en annan stat eller mellanfolklig organisation, om myndigheten inte får behandla uppgiften enligt en bindande EU-rättsakt eller ett av Sverige eller EU ingånget avtal med en annan stat eller mellanfolklig organisation.

Lag (2013:972)

Försvarssekretess

2 § Sekretess gäller för uppgift som rör verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvaret, om det kan antas att det skadar landets försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om uppgiften röjs. I mål eller ärende enligt särskild lag om försvarsuppfinningar gäller dock sekretess för uppgift om sådana uppfinningar enligt föreskrifter i den lagen.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år. Om det finns särskilda skäl, får dock regeringen meddela föreskrifter om att sekretessen ska gälla under längre tid.

Sekretessbrytande bestämmelse

3 § Sekretessen enligt 1, 1 a och 2 §§ hindrar inte att uppgifter som avses i 37 kap. 4 § lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt vad som föreskrivs i 6 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. om krigsfångar och andra skyddade personer. *Lag (2013:972)*

Prövning av en begäran om utlämnande av handling

4 § En begäran att få ta del av en handling som har upprättats av den statliga lantmäterimyndigheten eller Sjöfartsverket och som innehåller kart- eller flygbildmaterial av betydelse för totalförsvaret eller uppgift ur myndighetens geodetiska arkiv ska, vid tillämpningen av 2 §, prövas av den myndighet som har upprättat handlingen.

19 kap. Sekretess till skydd för det allmännas ekonomiska intresse (3 och 3 a §§)

Upphandling m.m.

3 § Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till ärende om förvärv, överlåtelse, upplåtelse eller användning av egendom, tjänst eller annan nyttighet, om det kan antas att det allmänna lider skada om uppgiften röjs. Begreppet tjänst omfattar inte arbete som för en myndighets behov utförs av dess egen eller någon annan myndighets personal, om det inte är fråga om ett arbete som en myndighet i konkurrens med andra myndigheter eller enskilda erbjuder sig att utföra.

Om ett ärende enligt första stycket rör upphandling, får uppgift som rör anbud eller som rör motsvarande erbjudande inom en kommun, ett landsting eller en myndighet eller mellan statliga myndigheter inte i något fall lämnas till någon annan än den som har lämnat anbudet eller erbjudandet förrän alla anbud eller erbjudanden offentliggörs eller beslut om leverantör och anbud fattats eller ärendet dessförinnan har slutförts. Under en elektronisk auktion får dock lämnas sådana uppgifter som avses i 5 a kap. 11 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, 5 a kap. 11 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller 6 kap. 11 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

Om ett ärende enligt första stycket rör försäljning av lös egendom för det allmännas räkning, får uppgift som rör anbud eller som rör motsvarande erbjudande inom en kommun, ett landsting eller en myndighet eller mellan statliga myndigheter inte i något fall lämnas till någon annan än den som har lämnat anbudet eller erbjudandet förrän alla anbud eller erbjudanden offentliggörs eller avtal har slutits eller ärendet annars har slutförts.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år. Beträffande en handling som anger villkoren i ett slutet avtal gäller sekretessen dock längst till dess att två år, eller hos statliga affärsverk, Försvarets materielverk och Försvarexportmyndigheten samt i kommunal affärsverksamhet fem år, har gått från det att avtalet slöts.

Lag (2013:314)

Undantag från sekretess

3 a § Sekretessen enligt 3 § andra stycket gäller inte

1. vid ett ansökningsförfarande enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem, eller
2. vid ett ansökningsförfarande enligt lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering. *Lag (2013:314)*

AVDELNING V Sekretess till skydd för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden

31 kap. Sekretess till skydd för enskild i annan verksamhet med anknytning till näringslivet (3, 5 och 16–19 §§)

Affärs-, upplånings- och utlåningsverksamhet

Affärsverksamhet hos kommunala eller landstingskommunala företag

3 § Sekretess gäller i affärsverksamhet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett värdepappersbolag som samverkande kommuner eller landsting utövar ett rättsligt bestämmande inflytande över för uppgift om en enskilds ekonomiska eller personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan lämnas ut utan att den enskilde lider skada eller men. I ett ärende enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet gäller dock sekretess för sådana uppgifter endast om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år. *Lag (2011:1036)*

Överföring av sekretess

5 § Får en myndighet en uppgift som är sekretessreglerad i 3 eller 4 § från en myndighet som avses där, blir 3 eller 4 § tillämplig på uppgiften också hos den mottagande myndigheten. Sekretessbestämmelsen ska dock inte tillämpas, om uppgiften ingår i ett beslut hos den mottagande myndigheten.

Enskildas affärsförbindelser med myndigheter, m.m.

Affärsförbindelse med myndighet

16 § Sekretess gäller för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden när denne i annat fall än som avses i 1 § första stycket, 2–4 och 12 §§ har trätt i affärsförbindelse med en myndighet, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år. Beträffande en handling som anger villkoren i ett avtal gäller sekretessen dock längst till dess att två år, eller hos statliga affärsverk, Försvarets materielverk och Försvarexportmyndigheten samt i kommunal affärsverksamhet fem år, har gått från det att avtalet slöts. *Lag (2011:1574)*

Affärsförbindelse med vissa bolag m.m.

17 § Sekretess gäller för uppgift om en enskilds affärs- eller drifförhållanden när denne har trätt i affärsförbindelse med bolag, förening, samfällighet eller stiftelse som driver affärsverksamhet och vari det allmänna genom myndigheten utövar ett bestämmande inflytande eller bedriver revision, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

Sekretessen hos en myndighet som bedriver sådan revision gäller inte om uppgiften ingår i ett beslut av myndigheten.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år. Beträffande handling som anger villkoren i ett avtal gäller sekretessen dock längst till dess att två år, eller hos statliga affärsverk och Försvarets materielverk samt i kommunal affärsverksamhet fem år, har gått från det att avtalet slöts.

Överföring av sekretess

18 § Får en myndighet en uppgift som är sekretessreglerad i 16 eller 17 § från en myndighet som avses där, blir 16 eller 17 § tillämplig på uppgiften också hos den mottagande myndigheten. Sekretessbestämmelsen ska dock inte tillämpas, om uppgiften ingår i ett beslut av den mottagande myndigheten.

Dispens av regeringen

19 § Regeringen får för ett särskilt fall besluta om undantag från sekretessen enligt 16 eller 17 §, om den finner det vara av vikt att uppgiften lämnas. Regeringen får förena ett sådant beslut med villkor att förbehåll, som inskränker en enskild mottagares rätt att lämna uppgiften vidare eller utnyttja den, ska göras vid utlämnande av uppgiften.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

2009:400

1. Denna lag träder i kraft den 30 juni 2009, då sekretesslagen (1980:100) ska upphöra att gälla.
2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser i sekretesslagen (1980:100) som har ersatts genom bestämmelser i denna lag, ska i stället de nya bestämmelserna tillämpas.
3. Föreskrifter som har meddelats med stöd av sekretesslagen (1980:100) och som gäller när denna lag träder i kraft ska anses meddelade enligt denna lag.
4. Överklagande av myndighets beslut som fattats före ikraftträdandet av denna lag ska prövas med tillämpning av bestämmelserna i denna lag.
5. Förbehåll som vid utlämnande av allmän handling meddelats med stöd av sekretesslagen (1980:100) ska anses meddelade enligt denna lag.
6. Dispensbeslut som meddelats med stöd av sekretesslagen (1980:100) och som ännu inte vunnit tillämpning när denna lag träder i kraft ska anses meddelade enligt denna lag.
7. Övergångsbestämmelserna till sekretesslagen (1980:100) och till ändringar i den lagen ska fortsätta att gälla.

2013:314

| Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

2013:972

| Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

Förvaltningsprocesslag (1971:291)

(senast ändrad genom SFS 2013:459)

Lagens tillämpningsområde	209
Måls anhängiggörande m.m.	209
Måls handläggning	210
Vissa bevismedel	212
Beslut	213
Överklagande	213
Prövningstillstånd i kammarrätt	214
Särskilda regler om överklagande hos Högsta förvaltningsdomstolen	214
Resning och återställande av försutten tid	215
Straff	215
Övriga bestämmelser	215
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	217
Propositioner	217

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller rättskipning i Högsta förvaltningsdomstolen, kammarrätt och förvaltningsrätt. *Lag (2010:1400)*

2 § Har i lag eller i författning som beslutats av regeringen meddelats bestämmelse som avviker från denna lag, gäller den bestämmelsen. *Lag (1980:275)*

Måls anhängiggörande m.m.

3 § En ansökan, ett överklagande, en anmälan, en underställning och varje annan åtgärd som inleder ett mål ska vara skriftlig.

En ansökan eller ett överklagande från en enskild ska innehålla uppgift om hans eller hennes

1. personnummer eller organisationsnummer,
2. postadress och adress till arbetsplats samt i förekommande fall annan adress där han eller hon kan anträffas för delgivning genom stämmingsman,
3. telefonnummer till bostaden och arbetsplatsen samt mobiltelefonnummer, med undantag för nummer som avser ett hemligt telefonabonnemang som behöver uppges endast om rätten begär det,
4. e-postadress, och
5. förhållanden i övrigt av betydelse för delgivning med honom eller henne.

Om den enskildes talan förs av en ställföreträdare, ska motsvarande uppgifter lämnas även om ställföreträdaren. Har den enskilde ett ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges.

En ansökan eller ett överklagande från en enskild ska dessutom innehålla uppgifter om enskild motpart, om det finns en sådan, i de hänseenden som anges i andra och tredje styckena. Uppgift om motpartens eller hans eller hennes ställföreträdarens arbetsplats, telefonnummer, e-postadress och ombud behöver lämnas endast om uppgiften utan särskild utredning är tillgänglig för den enskilde. Saknar motparten känd adress, ska uppgift lämnas om den utredning som gjorts för att fastställa detta.

Uppgifter som avses i andra–fjärde styckena ska gälla förhållandena när uppgifterna lämnas till rätten. Ändras något av dessa förhållanden eller är en uppgift ofullständig eller felaktig, ska det utan dröjsmål anmälas till rätten. *Lag (2013:86)*

4 § I en ansökan eller ett överklagande eller en därmed jämförlig handling skall anges vad som yrkas samt de omständigheter som åberopas till stöd för yrkandet. I överklagandet anges dessutom det beslut som överklagas. Om prövningstillstånd krävs, skall även

Övriga
författ-
ningar

anges de omständigheter som åberopas till stöd för att ett sådant tillstånd skall meddelas.

Sökande eller klagande bör vidare uppge bevis som han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. *Lag (1994:436)*

5 § Om en ansökan eller ett överklagande innehåller en sådan brist att handlingen inte kan läggas till grund för prövning i sak, ska rätten förelägga sökanden eller klaganden att inom viss tid avhjälpa bristen vid påföljd att hans eller hennes talan annars avvisas. Det samma gäller om ansökan eller överklagandet inte uppfyller föreskrifterna i 3 §, om bristen inte är av ringa betydelse för frågan om delgivning. *Lag (2013:86)*

6 § Ett mål tas inte upp till prövning, om en ansökan, ett överklagande eller en annan åtgärd som inleder ett mål inte har skett inom föreskriven tid. *Lag (2013:86)*

6 a § Ett överklagande ska ges in till den myndighet som har meddelat det beslut som överklagas. Om ett överklagande kommer in till den domstol som ska pröva överklagandet i stället för till den myndighet som har meddelat beslutet, ska domstolen sända överklagandet till myndigheten och samtidigt lämna uppgift om vilken dag överklagandet kom in till domstolen.

Överklagandet ska ha kommit in inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

Om klaganden är en enskild och ett beslut av en förvaltningsrätt eller kammarrätt har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag förvaltningsrättens eller kammarrättens beslut meddelades. *Lag (2013:86)*

6 b § Den myndighet som har meddelat det beslut som överklagas prövar om överklagandet har kommit in i rätt tid. Om överklagandet har kommit in för sent, ska det avvisas.

Överklagandet ska dock inte avvisas om förseningen beror på att myndigheten har lämnat klaganden en felaktig underrättelse om hur man överklagar. Överklagandet ska inte heller avvisas om det inom överklagandetiden har kommit in till den domstol som ska pröva överklagandet.

Om överklagandet inte avvisas enligt denna paragraf, ska den myndighet som har meddelat beslutet överlämna det och övriga handlingar i ärendet till den domstol som ska pröva överklagandet. Detta gäller dock inte om överklagandet har förfallit enligt 28 § förvaltningslagen (1986:223). *Lag (2013:86)*

7 § Om en förvaltningsrätt eller kammarrätt i samband med att ett mål inleds finner att den saknar behörighet att handlägga målet men att en annan motsvarande domstol skulle vara behörig, ska handlingarna i målet lämnas över till den domstolen, om det inte finns något skäl mot det. Handlingarna ska anses ha kommit in till den senare domstolen samma dag som de kom in till den domstol som först tog emot handlingarna. Den domstol som handlingarna har lämnats över till ska underrätta parterna om överlämnandet. *Lag (2013:86)*

7 a § Om en enskild överklagar en förvaltningsmyndighets beslut skall den myndighet som först beslutade i saken vara den enskildes motpart sedan handlingarna i ärendet överlämnats till domstolen.

Första stycket gäller inte i fråga om beslut som överklagas direkt hos kammarrätt.

Lag (1995:1692)

Måls handläggning

8 § Rätten ska se till att målet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver.

Genom frågor och påpekanden ska rätten verka för att parterna avhjälper otydligheter och ofullständigheter i sina framställningar.

Rätten ska se till att inget onödigt förs in i målet. Överflödigt utredning får avvisas.

Lag (2013:86)

9§ Förfarandet är skriftligt.

I handläggningen får ingå muntlig förhandling beträffande viss fråga, när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet.

I kammarrätt och förvaltningsrätt ska muntlig förhandling hållas, om enskild som för talan i målet begär det samt förhandlingen ej är obehövlig och ej heller särskilda skäl talar mot det. *Lag (2009:783)*

10§ En ansökan, ett överklagande eller en annan handling som inleder ett mål och det som hör till handlingen ska skickas till motparten. Han eller hon ska föreläggas att svara inom viss tid vid påföljd att målet ändå kan komma att avgöras.

Underrättelse enligt första stycket behövs inte,

1. om det inte finns anledning anta att talan kommer att bifallas helt eller delvis,
2. om underrättelse annars är uppenbart onödig,
3. om motparten är en förvaltningsmyndighet och en underrättelse är onödig, eller
4. om det kan befaras att underrättelse skulle avsevärt försvåra genomförandet av beslut i målet. *Lag (2013:86)*

11§ Den part som har förelagts att svara ska göra det skriftligen, om inte rätten beslutar att svaret får lämnas muntligen.

Parten ska i svaret ange om han eller hon medger eller bestrider yrkandena i målet eller, om målet har inletts genom en anmälan eller en underställning, den åtgärd som målet gäller. Om parten bestrider yrkandena eller åtgärden, ska han eller hon ange skälen för bestridandet och de bevis som åberopas.

Svaret ska innehålla uppgift om vilket mål det avser. *Lag (2013:86)*

12§ Rätten skall ge sökande eller klagande tillfälle att ta del av svar och det som hör till svaret och att inom viss tid yttra sig skriftligen över detta, om det ej är obehövligt. Rätten får förelägga honom att yttra sig över svaret vid påföljd att målet ändå kan komma att avgöras.

13§ Om det behövs, skall rätten inhämta yttrande från förvaltningsmyndighet som tidigare beslutat i saken.

14§ Till en muntlig förhandling ska sökanden eller klaganden och den som har att svara i målet kallas. En enskild får föreläggas att inställa sig personligen vid vite eller vid påföljd att hans eller hennes uttalande inte utgör hinder för målets vidare handläggning och avgörande. En förvaltningsmyndighet eller annan part, som enligt föreskrift i lag företräder det allmänna, får föreläggas att inställa sig vid påföljd att partens uttalande inte utgör hinder för målets vidare handläggning och avgörande.

Sökanden eller klaganden och den som har att svara i målet får delta i en muntlig förhandling genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring under samma förutsättningar som gäller enligt 5 kap. 10 § rättegångsbalken. *Lag (2005:695)*

15§ Enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om rätten finner att han skäligen bör ersättas för sin inställelse. Rätten får bevilja förskott på ersättningen. Närmare bestämmelser om ersättning och förskott meddelas av regeringen. *Lag (1980:275)*

16§ I fråga om offentlighet och ordning vid muntlig förhandling gäller 5 kap. 1–5, 9 och 12 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. Utöver vad som följer av 5 kap. 1 § rättegångsbalken får rätten förordna att en förhandling ska hållas inom stängda dörrar, om det kan antas att det vid förhandlingen kommer att läggas fram uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Lag (2009:409)

17§ Vid en muntlig förhandling ska följande antecknas:

1. yrkanden,
2. medgivanden,
3. bestridanden,

4. invändningar,
5. vitsordanden,
6. i korthet de omständigheter som parterna åberopar och bemötandena av dessa omständigheter, samt
7. den utredning som läggs fram vid förhandlingen. *Lag (2013:86)*

18 § Innan mål avgöres, skall part ha fått kännedom om det som tillförts målet genom annan än honom själv och haft tillfälle att yttra sig över det, om det ej föreligger sådana skäl däremot som anges i 10 § andra stycket.

19 § I fråga om underrättelseskyldighet enligt 10 § första stycket, 12 eller 18 § gäller de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Lag (2009:409)

Vissa bevismedel

20 § Skriftlig handling, som åberopas till bevis, skall tillställas rätten utan dröjsmål. I fråga om sådant bevis gäller i övrigt 38 kap. 1–5 och 7–9 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. Ersättning till annan än part för tillhandahållande av skriftlig handling utgår dock alltid av allmänna medel. *Lag (1980:104)*

21 § Åberopas till bevis föremål, som lämpligen kan ges in till rätten, skall föremålet utan dröjsmål överlämnas dit. I fråga om sådant bevis gäller 39 kap. 5 § rättegångsbalken i tillämpliga delar. Ersättning till annan än part för tillhandahållande av föremål utgår dock alltid av allmänna medel.

22 § Åberopar part skriftlig handling eller föremål till bevis, får rätten förelägga honom att inom viss tid tillstålla rätten handlingen eller föremålet vid påföljd att målet ändå kan komma att avgöras.

23 § Rätten får besluta om syn på stället för besiktning av fastighet eller plats eller av föremål som inte lämpligen kan ges in till rätten. Vid sådan syn får yrkeshemlighet röjas endast om det finns synnerlig anledning till det.

I fråga om syn på stället gäller bestämmelserna om muntlig förhandling samt 5 kap. 11 § rättegångsbalken i tillämpliga delar. *Lag (2008:647)*

24 § Rätten får inhämta yttrande över fråga, som kräver särskild sakkunskap, från myndighet, tjänsteman eller den, som eljest har att gå till handa med yttrande i ämnet, eller anlitade annan sakkunnig i frågan.

I fråga om sakkunnig gäller 40 kap. 2–7 och 12 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar.

Ersättning för utlåtande av myndighet, tjänsteman eller den som eljest har att gå till handa med yttrande utgår endast om det är särskilt föreskrivet. Annan sakkunnig är berättigad till ersättning av allmänna medel för sitt uppdrag. Rätten får bevilja förskott på sådan ersättning.

25 § Rätten får förordna om förhör med vittne eller sakkunnig. Sådant förhör äger rum vid muntlig förhandling. Förhöret får hållas under ed. Om förhör gäller 36 kap. 1–18 och 20–23 §§ samt 40 kap. 9–11, 14, 16 och 20 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar.

Vittne och sakkunnig får delta i en muntlig förhandling genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring under samma förutsättningar som gäller enligt 5 kap. 10 § rättegångsbalken. *Lag (2005:695)*

26 § Vittne eller sakkunnig har rätt till ersättning av allmänna medel för kostnad för sin inställelse. Rätten får bevilja förskott på ersättning för kostnad för resa och uppehälle. Närmare bestämmelser om ersättning och förskott meddelas av regeringen.

Har vittnet eller den sakkunnige inkallats på begäran av enskild part och visar det sig att parten saknade godtagbart skäl för sin begäran, får rätten åläggas honom att återbetala ersättningen till statsverket. *Lag (1980:275)*

27 § Finner förvaltningsrätt att förhör med vittne eller sakkunnig lämpligen bör hållas av annan förvaltningsrätt, får rätten efter samråd med denna besluta härom.

I fråga om bevisupptagning enligt första stycket gäller 35 kap. 10 och 11 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. *Lag (2009:783)*

Beslut

28 § Den domstol som ska pröva ett överklagande får besluta att det överklagade beslutet, om det annars skulle gälla omedelbart, tills vidare inte ska gälla och även i övrigt besluta rörande saken. *Lag (2013:86)*

29 § Rättens avgörande får ej gå utöver vad som yrkats i målet. Om det föreligger särskilda skäl, får dock rätten även utan yrkande besluta till det bättre för enskild, när det kan ske utan men för motstående enskilt intresse.

30 § Rättens avgörande av mål skall grundas på vad handlingarna innehåller och vad i övrigt förekommit i målet.

Av beslutet skall framgå de skäl som bestämt utgången.

31 § Ett beslut genom vilket rätten avgör målet ska skickas till parterna. Om det finns en skiljaktig mening ska den bifogas.

Ett beslut som får överklagas ska innehålla upplysning om hur det ska ske. Om det krävs prövningstillstånd i högre rätt, ska beslutet innehålla upplysning om det och om de grunder som ett sådant tillstånd meddelas på. *Lag (2013:86)*

32 § Om domstolen finner att en dom eller ett beslut innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av domstolens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, får domstolen besluta om rättelse.

Har domstolen av förbiseende underlåtit att fatta ett beslut som skulle ha meddelats i samband med ett avgörande, får domstolen komplettera sitt avgörande inom sex månader från det att avgörandet vann laga kraft. En komplettering senare än två veckor efter det att avgörandet meddelades får dock ske endast om en part begär det och ingen annan part motsätter sig kompletteringen.

Innan beslut om rättelse eller komplettering fattas, skall parterna även i annat fall än som avses i andra stycket andra meningen ha fått tillfälle att yttra sig, om det inte är obehövt. Beslutet skall om möjligt antecknas på varje exemplar av den dom eller det beslut som rättas eller kompletteras. *Lag (2001:27)*

Överklagande

33 § Förvaltningsrättens beslut överklagas till kammarrätten. Kammarrättens beslut överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen.

Ett beslut får överklagas av den som det angår, om det gått honom eller henne emot.

Kammarrättens beslut att meddela prövningstillstånd får inte överklagas.

Om ett överklagande eller en begäran om omprövning har avisats på grund av att överklagandet eller begäran har kommit in för sent och rätten efter överklagande har prövat avvisningsbeslutet eller vägrat prövningstillstånd i fråga om ett sådant överklagande, får rättens beslut inte överklagas. *Lag (2013:86)*

34 § Mot beslut, som ej innebär att målet avgöres, får talan föras endast i samband med talan mot beslut i själva målet. Talan får dock föras särskilt när rätten

1. ogillat invändning om jäv mot ledamot av rätten eller invändning om att hinder föreligger för talans prövning,
2. avvisat ombud eller biträde,
3. förordnat rörande saken i avvaktan på målets avgörande,
4. förelagt någon att medverka på annat sätt än genom inställelse inför rätten och underlåtenhet att iakttaga föreläggandet kan medföra särskild påföljd för honom,
5. utdömt vite eller annan påföljd för underlåtenhet att iakttaga föreläggande eller ådömt straff för förseelse i förfarandet eller ålagt vittne eller sakkunnig att ersätta kostnad som vållats genom försummelse eller tredska,

6. förordnat angående undersökning eller omhändertagande av person eller egendom eller om annan liknande åtgärd,
7. förordnat angående ersättning för någons medverkan i målet,
8. utlåtit sig i annat fall än som avses i 7 i fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619) eller i fråga om offentligt biträde enligt lagen (1996:1620) om offentligt biträde, eller
9. beslutat i fråga om förlängning av tidsfrist enligt 46 kap. 14 § andra stycket skatteförfarandelagen (2011:1244).

Mot beslut, varigenom mål återförvisas till lägre instans, får talan föras endast om beslutet innefattar avgörande av fråga, som inverkar på målets utgång. *Lag (2011:1304)*

Prövningstillstånd i kammarrätt

34 a § För de mål där det är särskilt föreskrivet krävs prövningstillstånd för att kammarrätten ska pröva ett överklagande av ett beslut som förvaltningsrätten har meddelat i målet. Detsamma gäller förvaltningsrättens beslut i en fråga som har ett direkt samband med ett sådant mål. Något sådant tillstånd krävs dock inte när talan förs av Riksdagens ombudsmän eller Justitiekanslern.

Prövningstillstånd ska meddelas om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Prövningstillstånd får begränsas till att gälla en viss del av ett beslut, om utgången i den delen inte kan påverka andra delar av det överklagade beslutet.

Om prövningstillstånd inte meddelas, står förvaltningsrättens beslut fast. En upplysning om detta ska tas in i kammarrättens beslut. *Lag (2013:86)*

Särskilda regler om överklagande hos Högsta förvaltningsdomstolen

35 § Ett överklagande av kammarrättens beslut i ett mål som har inletts i kammarrätten genom överklagande, underställning eller ansökan prövas av Högsta förvaltningsdomstolen endast om prövningstillstånd har meddelats.

Om prövningstillstånd inte meddelas, står kammarrättens beslut fast. En upplysning om detta ska tas in i Högsta förvaltningsdomstolens beslut.

Första stycket gäller inte

1. talan som Riksdagens ombudsmän eller Justitiekanslern för i mål om disciplinansvar eller om återkallelse eller begränsning av behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården, tandvården, detaljhandeln med läkemedel eller djurens hälso- och sjukvård, eller
2. talan som Justitiekanslern för i mål enligt kreditupplysningslagen (1973:1173) eller inkassolagen (1974:182). *Lag (2013:459)*

36 § Prövningstillstånd meddelas,

1. om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta förvaltningsdomstolen, eller
2. om det finns synnerliga skäl till en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbi-seende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd meddelas i ett av två eller flera likartade mål, får prövningstillstånd meddelas även i övriga mål. *Lag (2013:86)*

36 a § Prövningstillstånd får begränsas till att gälla en viss fråga i målet, vars prövning är av vikt för ledning av rättstillämpningen (prejudikatfråga) eller en viss del av målet.

I avvaktan på att prövning sker i enlighet med ett prövningstillstånd som har begränsats enligt första stycket får Högsta förvaltningsdomstolen förklara frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt helt eller delvis vilande.

I den utsträckning som prövningstillstånd inte meddelas och frågan om prövningstillstånd inte heller förklaras vilande, ska det överklagade beslutet stå fast. En upplysning om detta ska tas in i Högsta förvaltningsdomstolens beslut. *Lag (2013:86)*

36 b § Om Högsta förvaltningsdomstolen med tillämpning av 36 a § har prövat en prejudikatfråga får domstolen, om ytterligare prövning krävs, helt eller delvis grunda sitt avgörande av målet i övrigt på kammarrättens bedömning eller, med undanröjande av lägre rätts eller myndighets avgörande, besluta om återförvisning av målet för fortsatt behandling. *Lag (2013:86)*

37 § I mål, vari prövningstillstånd kräves, får omständighet eller bevis, som klaganden åberopar först i Högsta förvaltningsdomstolen, beaktas endast om det föreligger särskilda skäl.

Föreskrifter om hinder mot att beakta eller anföra nya omständigheter i vissa mål finns i 10 kap. 10 § kommunallagen (1991:900). *Lag (2010:1400)*

37 a § har upphävts genom lag (1995:22).

Resning och återställande av försutten tid

37 b § Resning får beviljas i mål eller ärende om det på grund av något särskilt förhållande finns synnerliga skäl att pröva saken på nytt. *Lag (1995:22)*

37 c § Om tiden för överklagande eller en därmed jämförbar åtgärd har försuttits på grund av omständighet som utgör giltig ursäkt, får tiden återställas. *Lag (1995:22)*

Straff

38 § Den som vid muntlig förhandling stör förhandlingen eller fotograferar i rättsalen eller bryter mot föreskrift eller förbud, som har meddelats med stöd av 16 §, jämförd med 5 kap. 9 § rättegångsbalken, döms till penningböter. Till samma straff döms den som muntligen inför rätten eller i skrivelse till rätten uttalar sig otillbörligt. *Lag (1991:298)*

39 § Den som utan giltigt skäl röjer vad som enligt rättens förordnande ej får uppenbaras döms till böter. *Lag (1980:104)*

40 § har upphävts genom lag (1987:748).

Övriga bestämmelser

41 § I fråga om jäv mot den som handlägger mål enligt denna lag gäller bestämmelserna i 4 kap. rättegångsbalken om jäv mot domare.

42 § Rätten skall självmant upptaga fråga om ansvar för förseelse under förfarandet och om utdömmande av vite som förelagts med stöd av denna lag.

43 § Sökande, klagande eller annan part har rätt att ta del av det som tillförts målet med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). *Lag (2009:409)*

44 § En handling anses ha kommit in till domstolen den dag handlingen eller en avi om betald postförsändelse som innehåller handlingen anlänt till domstolen eller nått en behörig tjänsteman. Om domstolen underrättas särskilt om att ett meddelande till domstolen anlänt till ett telebefordringsföretag, anses meddelandet ha kommit in redan när underrättelsen nått en behörig tjänsteman.

Om det kan antas att handlingen eller en avi om denna en viss dag har lämnats hos domstolens kansli eller avskilts för domstolen på ett postkontor, anses den ha kommit in den dagen om den nått en behörig tjänsteman närmast följande arbetsdag.

En handling ska bekräftas av avsändaren om rätten anser att det behövs. *Lag (2013:86)*

45 § Är någon som kallats till muntlig förhandling hindrad att inställa sig, skall han omedelbart anmäla det till rätten.

46 § I fråga om laga förfall äger 32 kap. 6 och 8 §§ rättegångsbalken motsvarande tillämpning.

47 § Ska rätten underrätta någon om innehållet i en handling eller om något annat, får det ske genom delgivning. Delgivning ska användas, om det är särskilt föreskrivet eller om det med hänsyn till syftet med bestämmelsen om underrättelse framgår att delgivning bör ske, men bör i övrigt tillgripas bara om det är påkallat med hänsyn till omständigheterna.

Bestämmelserna i 24 § delgivningslagen (2010:1932) hindrar inte att kammarrätt delger en part handlingar genom förenklad delgivning, om parten under handläggningen i förvaltningsrätten har informerats om att sådan delgivning kan komma att användas i kammarrätten om förvaltningsrättens avgörande överklagas dit.

Första stycket gäller även för Högsta förvaltningsdomstolen om informationen har lämnats i förvaltningsrätten eller i kammarrätten. *Lag (2010:1940)*

48 § Den som för talan i mål får som ombud eller biträde anlita någon som är lämplig för uppdraget.

Om den som är ombud eller biträde visar oskicklighet eller oförstånd eller annars är olämplig får rätten avvisa honom eller henne som ombud eller biträde i målet. Rätten får också förklara honom eller henne obehörig att vara ombud eller biträde vid rätten aningen för viss tid eller tills vidare.

Om den som avvisas eller förklaras obehörig enligt andra stycket är advokat, ska åtgärden anmälas till advokatsamfundets styrelse. *Lag (2013:86)*

49 § Ett ombud ska ha fullmakt.

Om rätten anser att ombudets behörighet behöver styrkas, ska ombudet eller huvudmannen föreläggas att visa upp en skriftlig fullmakt. En sådan fullmakt ska innehålla ombudets namn. Om ombudet får sätta någon annan i sitt ställe, ska detta framgå av fullmakten.

Om ansökan eller överklagandet har getts in av ombudet, ska det i föreläggandet anges att talan tas upp till prövning endast om detta följs. Har ombudet vidtagit någon annan åtgärd, ska det i föreläggandet anges att åtgärden beaktas endast om detta följs.

Lag (2013:86)

50 § Behärskar part, vittne eller annan som skall höras inför rätten ej svenska språket eller är han allvarligt hörsel- eller talskadad, skall rätten vid behov anlita tolk. Rätten får även i annat fall vid behov anlita tolk.

Första stycket skall tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt.

Som tolk får ej anlitas den vars tillförlitlighet kan anses förringad på grund av hans ställning till någon som för talan i målet eller på grund av annan därmed jämförlig omständighet. *Lag (1990:452)*

51 § Den som anlitas som tolk vid muntlig förhandling skall inför rätten avlägga ed, att han efter bästa förstånd skall fullgöra sitt uppdrag. Finnes anledning antaga att han skall erhålla ytterligare sådana uppdrag av rätten, får han avlägga ed som avser även framtida uppdrag. *Lag (1975:1298)*

52 § Den som fullgör uppdrag som tolk annorledes än i tjänsten har rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget krävt.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer fastställer taxa som skall tillämpas vid bestämmande av ersättning till tolk vid muntlig översättning.

Kostnad för tolk betalas av allmänna medel. *Lag (1979:290)*

53 § Vad i denna lag sägs om enskild part gäller i tillämpliga delar även den som är ställföreträdare för parten.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**2013:86**

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.
2. Äldre föreskrifter gäller för beslut som har meddelats före ikraftträdandet.
3. De nya bestämmelserna i 34 a § tredje stycket samt 36 a och 36 b §§ gäller inte i fråga om beslut som en förvaltningsrätt respektive kammarrätt har meddelat före ikraftträdandet.

2013:459

[Denna lag har inga egna ikraftträdandebestämmelser, se ikraftträdandebestämmelserna till SFS 2013:86; red.anm.]

Propositioner

SFS 1971:291 Prop. 1971:30	SFS 1973:246 Prop. 1973:30	SFS 1973:1107 Prop. 1973:162	SFS 1974:357 Prop. 1974:78
SFS 1975:1298 Prop. 1975/76:64	SFS 1977:1034 Prop. 1977/78:38	SFS 1978:29 Prop. 1977/78:20	SFS 1979:167 Prop. 1978/79:86
SFS 1979:243 Prop. 1978/79:90	SFS 1979:290 Prop. 1978/79:132	SFS 1980:14 Prop. 1978/79:220	SFS 1980:104 Prop. 1979/80:2
SFS 1980:263 Prop. 1979/80:87	SFS 1980:275 Prop. 1979/80:105	SFS 1982:125 Prop. 1981/82:88	SFS 1982:333 Prop. 1981/82:190
SFS 1983:461 Prop. 1982/83:134	SFS 1985:271 Prop. 1984/85:109	SFS 1986:224 Prop. 1985/86:80	SFS 1986:1322 Prop. 1986/87:47
SFS 1987:332 Prop. 1986/87:113	SFS 1987:748 Prop. 1986/87:89	SFS 1987:999 Prop. 1986/87:160	SFS 1988:193 Prop. 1987/88:67
SFS 1989:1001 Prop. 1989/90:3	SFS 1990:452 Prop. 1989/90:71	SFS 1990:486 Prop. 1989/90:119	SFS 1990:1412 Prop. 1990/91:11
SFS 1991:211 Prop. 1990/91:80	SFS 1991:298 Prop. 1990/91:68	SFS 1991:363 Prop. saknas	SFS 1991:1653 Prop. 1991/92:17
SFS 1992:343 Prop. 1991/92:85	SFS 1993:575 Prop. 1992/93:215	SFS 1994:436 Prop. 1993/94:133	SFS 1994:1400 Prop. 1993/94:217 Prop. 1994/95:51
SFS 1994:1486 Prop. 1993/94:217	SFS 1995:22 Prop. 1994/95:27	SFS 1995:1692 Prop. 1995/96:22	SFS 1996:1635 Prop. 1996/97:9
SFS 1998:151 Prop. 1997/98:64	SFS 1998:374 Prop. 1997/98:101	SFS 1998:736 Prop. 1997/98:97	SFS 1999:98 Prop. 1998/99:34
SFS 1999:934 Prop. 1998/99:124	SFS 2001:27 Prop. 1999/2000:142	SFS 2005:695 Prop. 2004/05:131	SFS 2007:636 Prop. saknas
SFS 2008:647 Prop. 2007/08:139	SFS 2008:652 Prop. 2007/08:139	SFS 2009:305 Prop. 2008/09:94	SFS 2009:409 Prop. 2008/09:150
SFS 2009:783 Prop. 2008/09:165	SFS 2010:1400 Prop. 2009/10:181	SFS 2010:1940 Prop. 2009/10:237	SFS 2011:1304 Prop. 2010/11:166
SFS 2013:86 Prop. 2012/13:45	SFS 2013:459 Prop. 2012/13:115		

Övriga
författ-
ningar

UTDRAG

Brottsbalk (1962:700)**ANDRA AVDELNINGEN Om brotten****10 kap. Om förskingring, annan trolöshet och mutbrott (5 a–5 e §§)**

5 a § Den som är arbetstagare eller utövar uppdrag och tar emot, godtar ett löfte om eller begär en otillbörlig förmån för utövningen av anställningen eller uppdraget döms för *tagande av muta* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som är deltagare eller funktionär i en tävling som är föremål för allmänt anordnad vadhållning och det är fråga om en otillbörlig förmån för hans eller hennes fullgörande av uppgifter vid tävlingen.

Första stycket gäller även om gärningen har begåtts innan gärningsmannen fått en sådan ställning som avses där eller efter det att den upphört.

För tagande av muta enligt första och andra styckena döms också den som tar emot, godtar ett löfte om eller begär förmånen för någon annan än sig själv. *Lag (2012:301)*

5 b § Den som lämnar, utlovar eller erbjuder en otillbörlig förmån i fall som avses i 5 a § döms för *givande av muta* till böter eller fängelse i högst två år. *Lag (2012:301)*

5 c § Är brott som avses i 5 a eller 5 b § att anse som grovt, döms för *grovt tagande av muta* eller *grovt givande av muta* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen innefattat missbruk av eller angrepp på särskilt ansvarsfull ställning, avsett betydande värde eller ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning eller annars varit av särskilt farlig art. *Lag (2012:301)*

5 d § För *handel med inflytande* döms till böter eller fängelse i högst två år den som i annat fall än som avses i 5 a eller 5 b §

1. tar emot, godtar ett löfte om eller begär en otillbörlig förmån för att påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling, eller
2. lämnar, utlovar eller erbjuder någon en otillbörlig förmån för att han eller hon ska påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling. *Lag (2012:301)*

5 e § En näringsidkare som tillhandahåller pengar eller andra tillgångar åt någon som företräder näringsidkaren i en viss angelägenhet och därigenom av grov oaksamhet främjar givande av muta, grovt givande av muta eller handel med inflytande enligt 5 d § 2 i den angelägenheten döms för *vårdslös finansiering av mutbrott* till böter eller fängelse i högst två år. *Lag (2012:301)*

20 kap. Om tjänstefel m.m.

1 § Den som uppsåtligen eller av oaksamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften skall dömas för *tjänstefel* till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, skall inte dömas till ansvar.

Om ett brott som avses i första stycket har begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt, skall dömas för *grovt tjänstefel* till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller om gärningen för någon enskild eller det allmänna har medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande.

Den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling är inte underkastad ansvar enligt första eller andra stycket för någon åtgärd som han vidtar i denna egenskap.

Vad som sägs i första och andra styckena skall inte heller tillämpas, om gärningen är belagd med straff enligt någon annan bestämmelse. *Lag (1989:608)*

2 § har upphävts genom lag (2012:301).

3 § Röjer någon uppgift, som han är pliktig att hemlighålla enligt lag eller annan författning eller enligt förordnande eller förbehåll som har meddelats med stöd av lag eller annan författning, eller utnyttjar han olovligen sådan hemlighet, dömes, om ej gärningen eljest är särskilt belagd med straff, för *brott mot tystnadsplikt* till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som av oaktsamhet begår gärning som avses i första stycket, dömes till böter. I ringa fall skall dock ej dömas till ansvar. *Lag (1980:102)*

4 § Den som har valts till sådant uppdrag hos staten eller hos en kommun med vilket följer myndighetsutövning får av rätten skiljas från uppdraget, om han har begått brott för vilket är stadgat fängelse i två år eller däröver och han genom brottet har visat sig uppenbarligen olämplig att inneha uppdraget.

Med uppdrag hos staten eller hos kommun likställs uppdrag hos styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun, landsting eller kommunalförbund. *Lag (2012:625)*

5 § Utan hinder av vad som annars är föreskrivet får åklagare åtala brott varigenom följande personer har åsidosatt vad som åligger dem i utövningen av anställningen eller uppdraget:

1. arbetstagare hos staten eller en kommun,
2. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun, landsting eller kommunalförbund,
3. den som utövar uppdrag som är reglerat i författning,
4. den som omfattas av lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. eller som annars fullgör lagstadgad tjänsteplikt,
5. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som avses i 1–4 utövar myndighet.

Utän hinder av bestämmelserna i första stycket ska dock gälla

1. vad som i denna balk föreskrivs om att åtal inte får ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat, och
2. vad som i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är föreskrivet endast om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som avses i första stycket.

Om det inte finns särskilda bestämmelser för ett visst fall, får åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om åtal för brott som i utövningen av anställningen eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd eller innehavare av anställning eller uppdrag hos riksdagen eller dess organ gäller särskilda bestämmelser. *Lag (2012:301)*

6–15 §§ har upphävts genom lag (1975:667).

Lag (1990:409) om skydd för företagshemligheter

(senast ändrad genom SFS 2009:444)

Inledande bestämmelser

1 § Med företagshemlighet avses i denna lag sådan information om affärs- eller driftförhållanden i en näringsidkares rörelse som näringsidkaren håller hemlig och vars röjande är ägnat att medföra skada för honom i konkurrenshänseende.

Med information förstås både sådana uppgifter som har dokumenterats i någon form, inbegripet ritningar, modeller och andra liknande tekniska förebilder, och enskilda personers kännedom om ett visst förhållande, även om det inte har dokumenterats på något särskilt sätt.

2 § Lagen gäller endast obehöriga angrepp på företagshemligheter.

Som ett obehörigt angrepp anses inte att någon anskaffar, utnyttjar eller röjer en företagshemlighet hos en näringsidkare för att offentliggöra eller införa en myndighet eller annat behörigt organ avslöja något som skäligen kan misstänkas utgöra brott, på vilket fängelse kan följa, eller som kan anses utgöra annat allvarligt missförhållande i näringsidkarens rörelse.

Som ett obehörigt angrepp anses inte heller att någon utnyttjar eller röjer en företagshemlighet som han eller någon före honom har fått del av i god tro.

Straff

3 § Den som med uppsåt olovligen bereder sig tillgång till en företagshemlighet skall dömas för *företagsspioneri* till böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst sex år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen har varit av särskilt farlig art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

Till ansvar enligt första stycket skall dock inte dömas, om gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken.

För försök eller förberedelse till företagsspioneri skall dömas till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

4 § Den som anskaffar en företagshemlighet med vetskap om att den som tillhandahåller hemligheten eller någon före honom har berett sig tillgång till denna genom företagsspioneri skall dömas för *olovlig befattning med företagshemlighet* till böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst fyra år.

Till ansvar enligt första stycket skall dock inte dömas, om gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken.

Skadestånd

5 § Den som gör sig skyldig till brott enligt 3 eller 4 § skall ersätta den skada som uppkommer genom brottet eller genom att företagshemligheten obehörigen utnyttjas eller röjs.

6 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet utnyttjar eller röjer en företagshemlighet hos en näringsidkare som han i förtroende har fått del av i samband med en affärsförbindelse med denne skall ersätta den skada som uppkommer genom hans förfarande.

7 § En arbetstagarare som uppsåtligen eller av oaktsamhet utnyttjar eller röjer en företagshemlighet hos arbetsgivaren som han har fått del av i sin anställning under sådana förhållanden att han insåg eller borde ha insett att han inte fick avslöja den skall ersätta den skada som uppkommer genom hans förfarande.

Har förfarandet ägt rum sedan anställningen upphört, tillämpas första stycket endast om det finns synnerliga skäl.

8 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet utnyttjar eller röjer en företagshemlighet som, enligt vad han eller hon inser eller bör inse, har angripits enligt denna lag ska ersätta den skada som uppkommer genom hans eller hennes förfarande. Detsamma gäller om

någon i annat fall uppsåtligt eller av oaktsamhet utnyttjar eller röjer en företagshemlighet som, enligt vad han eller hon inser eller bör inse, har röjts i strid med offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken ska inte följa för den som bryter mot förbudet i första stycket. *Lag (2009:444)*

9 § Vid bestämmande av skadestånd enligt 5–8 §§ för ett angrepp på en näringsidkares företagshemlighet skall hänsyn tas även till dennes intresse av att hemligheten inte obehörigen utnyttjas eller röjs och till övriga omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

Om det är skäligt kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

10 § Talan om skadestånd enligt denna lag får avse skada endast under de fem senaste åren innan talan väcktes. För skada under tid dessförinnan är rätten till skadestånd förlorad.

Vitesförbud

11 § Den som har angripit en företagshemlighet enligt denna lag kan av domstol vid vite förbjudas att utnyttja eller röja företagshemligheten. Vitesförbud får dock meddelas endast om ett utnyttjande eller röjande skulle vara obehörigt enligt 2 §.

Talan enligt första stycket förs av den som har utsatts för det rättsstridiga angreppet. Sådan talan får föras även i samband med åtal för brott som avses i 3 eller 4 §.

Talan om utdömande av vite förs vid den domstol som i första instans har prövat frågan om vitesförbud. Talan förs av den som har ansökt om förbudet. I samband med sådan talan får talan föras om nytt vitesförbud.

Den som har överträtt ett vitesförbud får inte dömas till straff för en gärning som omfattas av förbudet.

12 § Ett vitesförbud kan hävas på talan av den som har ålagts förbudet, om ändamålet med förbudet har förlorat sin betydelse.

13 § Om den som har ansökt om vitesförbud enligt 11 § visar sannolika skäl för att en företagshemlighet har angripits enligt denna lag och det skäliga kan befaras att svarenden genom att fortsätta angreppet förringar värdet av företagshemligheten, får domstolen meddela vitesförbud för tiden intill dess att målet slutligt har avgjorts eller annat har förordnats. Därvid tillämpas 15 kap. 5–8 §§ rättegångsbalken.

I fråga om överklagande av beslut enligt första stycket samt i fråga om handläggning- en i högre rätt gäller vad som föreskrivs i rättegångsbalken om talan mot beslut enligt 15 kap. rättegångsbalken.

Inlösen m.m.

14 § Har någon angripit en företagshemlighet enligt denna lag, kan domstol förordna att en handling eller ett föremål som han har i sin besittning och som innefattar hemligheten skall överlämnas till den som har utsatts för det rättsstridiga angreppet. Om det finns skäl för det får domstolen förordna att överlämnandet skall ske mot lösen.

Kan en handling eller ett föremål som innefattar en företagshemlighet inte utan olägenhet överlämnas enligt första stycket, får domstol förordna att handlingen eller föremålet skall förstöras eller ändras eller utsättas för annan åtgärd som är ägnad att förebygga missbruk.

Förordnande enligt första eller andra stycket skall inte meddelas, om ett utnyttjande eller röjande inte skulle vara obehörigt enligt 2 § eller om förverkande eller annan åtgärd som är ägnad att förebygga missbruk skall beslutas enligt 36 kap. brottsbalken.

Talan enligt första eller andra stycket förs av den som har utsatts för det rättsstridiga angreppet. Sådan talan får föras även i samband med åtal för brott som avses i 3 eller 4 §.

Propositioner

SFS 1990:409

SFS 2009:444

Prop. 1987/88:155

Prop. 2008/09:150